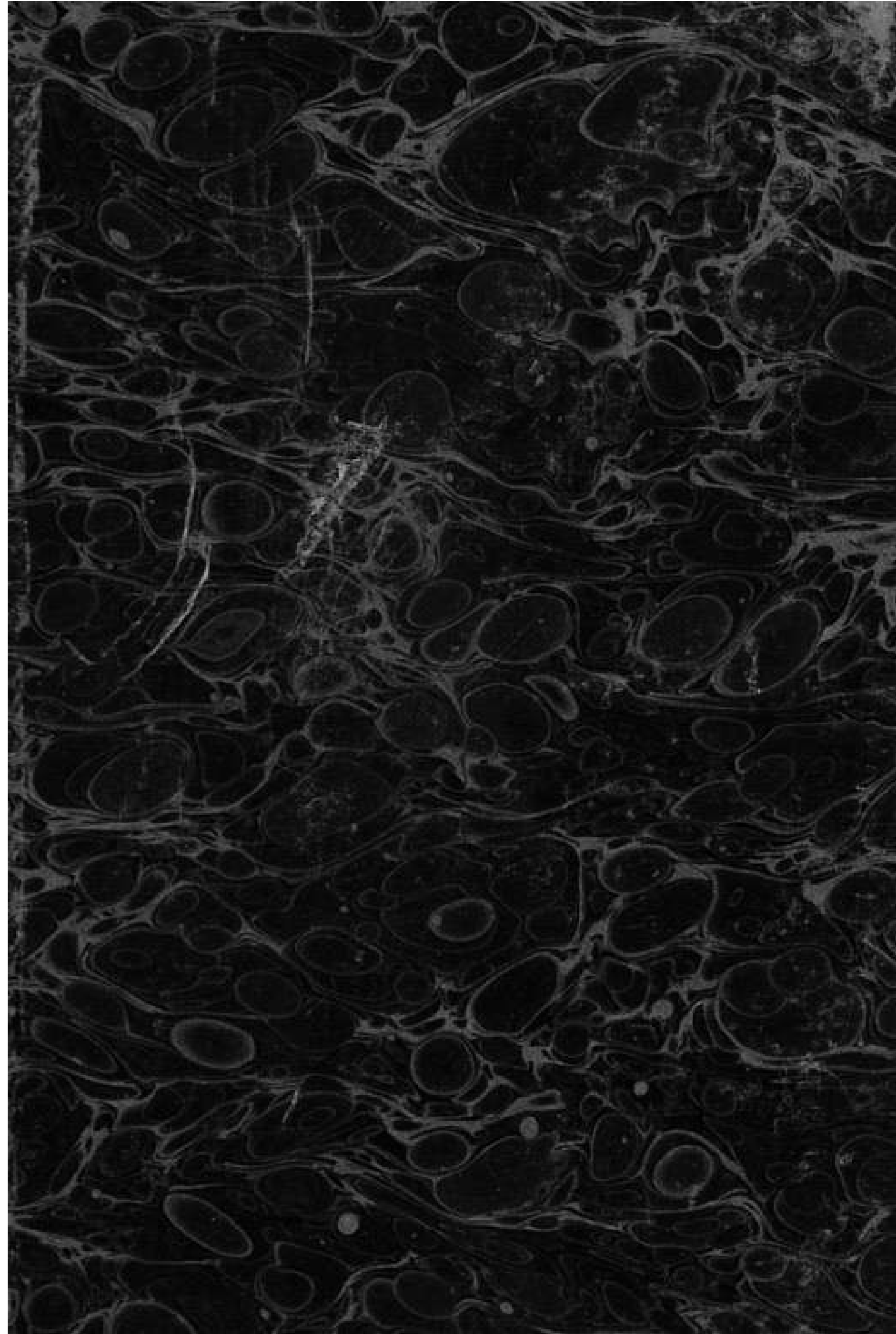
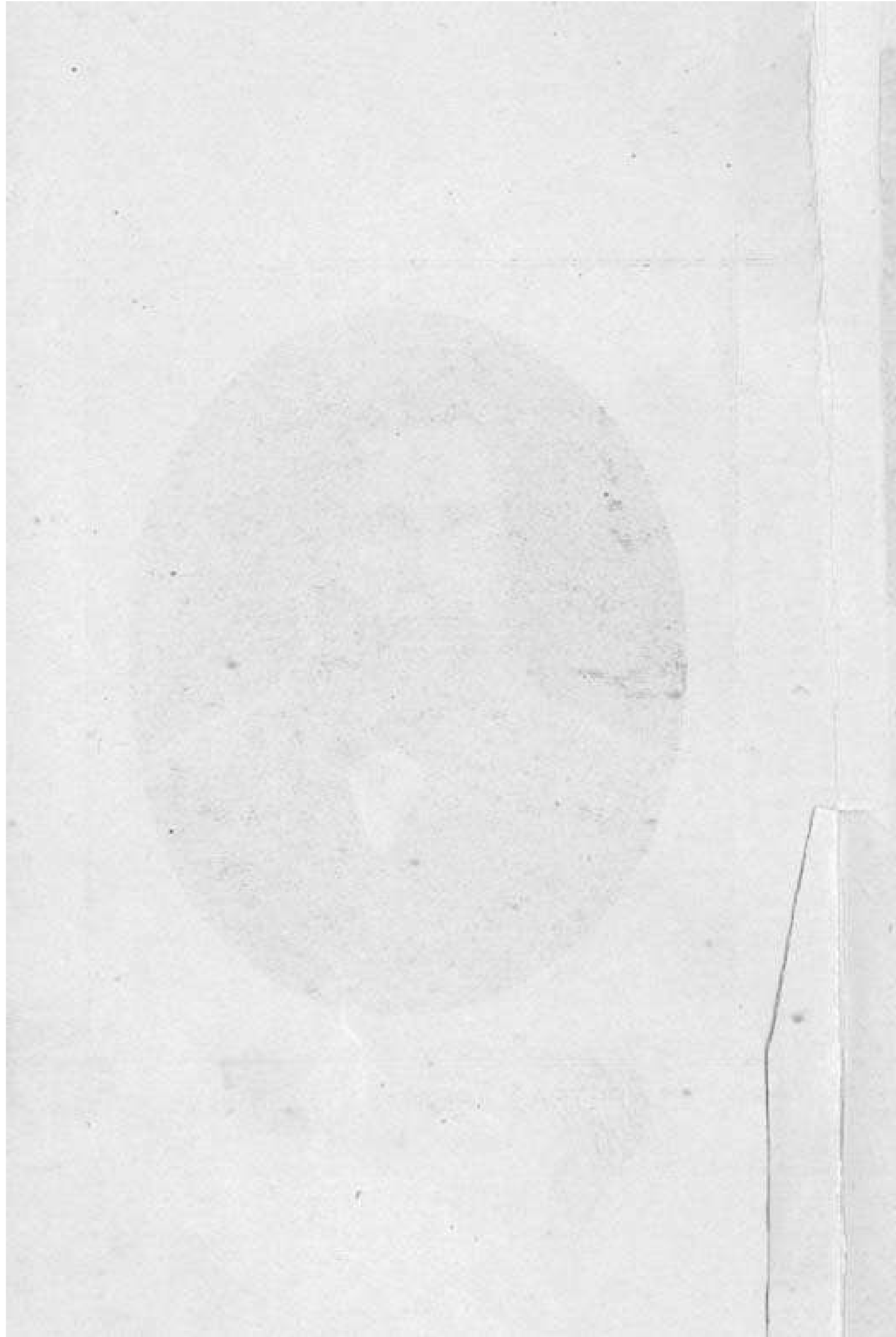

PETRAS ARMINAS (Trupinėlis).

Inw. 1862

PETRO ARMINO RAŠTAI.

Kėdainių Apskr. sen. valdybės

SKAITYKLA-KNYGYNAS

991 B. Nr.

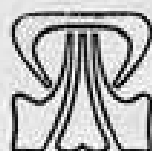
K 888.2-2
Ar 141

Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka (Vytauto g. 20)
Informacijos skyrius Nr 70
Invent. Nr. 03/4204

PETRO ARMINO

≡ RAŠTAI ≡

ISLEIDIMAS TREČIASIS
papildintas naujomis eilėmis.

VILNIUS,
Juozapo Zavadzkio lėšomis ir jo spastuvėje.

1907.

TRUMPAS PETRO ARMINO GYVATOS APRAŠYMAS.

Petras Arminas (Trupinėlis) gimė Dekšniškių kaime, Vilkaviškio paviete, Suvalkų gubernijoje, 16 sėjos 1853 m. iš tėvo Vincento Armino ir jo moters Elzbietos Golekiūtės. Nė linksmas buvo pradžia jo gyvenimo. Tėvas ir motina mėgo dektinę, mažai rūpinosi vaikais, kurių keletą turėjo, buvo smarkiu ir negailestingu. Tėvas paėmęs į savo namus ženimą ant dukters Marijonos, užrašė jam savo gyvenimą liepdamas išmokėti jauniausiai dukteriai dalį, o sūnų Petrą leisti į mokslą į keturklesinę pavietinę mokyklą Starapolėje (valdiškai Marijampolė). Įstojęs mokyklon Petras Arminas mokinosi gerai, nes buvo mokslus ir darbštus; bet negavo mokyklos pabaigti, nes tėvas perėjusi jau į 3 klesą sūnų atėmė iš mokyklos ir atidavė į mokintojų seminariją į Veiverius. Kada su atsižymėjimu pabaigė Petras Arminas seminarijoje mokslą, paskirtas buvo mokintoju pradedamosios mokyklos Alvito kaime, Vilkaviškio paviete, 16 d. rugpiūčio 1871 m. Persikėlimas iš tėviškės į ant naujo gyvenimo buvo labai kartus, nes be skatiko ir be reikalingų daiktų. Nė tėvai, pas kuriuos buvo vienuktis, nė sesuo ant pradžios gyvenimo nieko nedavė. Nežinoma buvo ką daryti. Pasigailė-

jo bernas, kursai tuomet tarnavo pas švogeri Miežlaiškį, paskolino Petruui Arminui 5 rublius. Neilgai trukęs P. Arminas dvigubai sugrąžino tam doram žmogui skolą, bet dėkingumas savo geradėjui pasiliko širdyje iki gyvasties pabaigai. Būdamas per keturius metus Alvite sąžinišku savo priedermių pildymu, švelnumu, šnekumu ir būdo linksmumu igijo visų pagarbą ir meilę: kviečiamas buvo į svečius, kuopas ir vestuves. Rugsėjo 13 d. 1875 m., kada jį valdžia perkėlė į geresnę vyresniojo mokintojaus vietą į dviklesinę miestiską mokyklą į Naumiestį, susirinko gražus būrelis vyrų ir moterų išleisti ir atsisveikinti savo vaikelių mylimą mokintoją ir perkraustyti jį su krutuliais į paskirtą jam vietą. Naumiestyje pergyveno du metus palikdamas tarp gyventojų gero, darbštaus mokintojo ir doro žmogaus atminimą. Už paveikslingą vedimą dviklesinės Naumiesčio mokyklos paskirtas tapo rugsėjo 13 d. 1877 m. mokintoju prirenčiamosios mokyklos prie Marijampolės gimnazijos. Butas jo buvo susirinkimų vieta lietuvių jaunūmenės, kurios širdyse, sykiu su savo draugu Kraučiu, P. naujai paskirtu gimnazijos mokintoju, sėjo pirmus meilės prosenių kalbos ir savo tėvynės grūdus.—1880 metuose savo moters paskatintas pradėjo versti į lietuvių kalbą trumpas eiles Ignoto Krasicko, kaipo tai: Žuvytė, Kur geriaus ir t.t. Paskui vertė iš rusiško Krilovo sekmes. 1881 m. vieną ilgą žiemos vakarą skaitydamas su savo draugu P. Kraučiu numylėtas Kundroto poezijas, užėjo ant eilių „szkoła wiejska,“ — kaimo mokykla, kurios labai patiko, taip kad rižosi išversti jas į lietuvių kalbą ir netrukęs padarė pradžia. Pradžia lengvai nuėjo. Tatai paskatino jį prie tolesnio

darbo. Paskui perdėjo į lietuvių kalbą to paties poeto eiles: „Duktė Piastų“. Dalį tų eilių, būtent: „Kariška Lietuvių daina“ baigė vertęs jau sirgdamas.—Kada kelias savo eiles persiuntė pavyskupiui Kauno vyskupijos Baranauskui ir gavo nuo jo pagyrimą ir paskatinimą prie tolesnio darbo, negalėjo atsидžiaugti. Slėpdamas prieš artymiausias ipatas, persiuntė savo darbus į išduodamą Tilžėje laikrastį „Aušra“ ir, kada toji atspaudino juos, džiaugsmas jo buvo be galo, nes pamatė, kad jis, „nežymi ipata“, gali būti naudingas savo tautiečiams. Darbai P. Armino tėvynės naudai ir susiartinimas jo su lietuvių jaunūmene nepatiko jo valdžiai, kurioje viršininku buvo tada globėjas Varšavio mokslo apskričio pragarsėjęs Apuktinas, žmogus nuožmūs, svetimų tautųėdikas. Vietiniai viršininkai, įpatingai-gi gimnazijos direktorius Solaviavyčius pradėjo persekioti P. Arminą, kursai, kaip mokintojas ir žmogus, prie kitokios valdžios būtų aukštoje pagarboje laikomas. Būdamas iš prigimties jausmingas, giliai atjautė neteisybę ir kartybes, kurias valdžia jam darė. Sielvartojo, krintosi, būdamas nuolatinėje baimėje, kad gali jį prašalinti nuo numylėtos jaunūmenės ir atimti menką duonos kąsnelį. Direktorius prie svetimų pravardžiavo jį grapu Zborovskiu: nepatiko jam ir išvaizdinga lytis Armino. Nuolatinės kartybės nuo valdžios patirtos, kurias slėpė prieš artymiausias ipatas, pakirto jo sveikatą taip, kad pradžioje 1883 m. iš to apsirgo. Vos tik pakilo iš ligos ir pamaži pradėjo sveikaton grįžti kai prajaučiamas kirtis užgavo jį. Antrą po atilsinių (vakacijų) savaitę, kada, prasidėjus mokslui, silpnas dar, su lazda pasiremdamas, pradėjo vaikščioti į gim-

nazija, direktorius jos, Salaviavyčius, ėteikė jam popierą su nurodymu pasiduoti į dimisiją, tai yra, atsistatydinti nuo vietos.—Tatai visiškai pakirto silpnas jo spėkas, metėsi per burną kraujas ir išsirišo ta baisi neišgydoma liga—džiova (sausligė), kuri jį neužilgo, pirm laiko, nes turintį tiktai 32 metu amžiaus, į kapus nuvarė. Netekęs vietos prie gimnazijos ir neturėdamas iš ko gyventi su dideliu vargu gavo kitą vietą, nes lapkričio 10,(23) d. 1883 m. tapo paskirtas mokintoju dviklesinės miesto mokyklos Augustave, kame būdamas skurbė ir ilgėjosi savųjų ir Lietuvos numylėtos.—Iš ten persiuntė savo moteriai eiles su antgalviu: „Dūsavimas,“ prasidedančias nuo žodžių: „Dieve mano, Dieve brangus...“ Būdamas tarp svetimųjų, darbo varginamas, nelaimių persekiojamas, ėjo vis menkyn, metėsi vėliai kraujas per burną ir prisiartinio paskutinė gyvenimo valanda. Spalnio 12 (25) d. 1884 m. turėjo atsiliuosuoti nuo tarnybės, grįžti į savo namus į Starapolę. Čia atsigulė į lovą, iš kurios daugiau nekėlė. Sopulius ramiai kentėjo. Žinojo, kad turi mirti, vis-gi goravo dar gyventi, idant dirbti tautiečių naudai, kuriuos visa širdimi numylėjo, troško pamatyti tą dieną, kada nuo lietuvių nuimti bus spaudos uždraudimo pančiai ir šviesi saulelė užžibės ant jos padangės. Ir lovoje gulėdamas nesiliovė dirbęs verždamas Mickevičiaus „Gražina“ į lietuvių kalbą, kurios pabaigti negalėjo, nes ranka ir omynė labiausiai ir labiausiai silpo, taip kad apie kovo 6 d. liovėsi rašęs, o jau kovo 18 d. 1885 m. užbaigė trumpą savo gyvatą, kovodamas 5 dienas su mirtimi. Mirė gailėdamasis gyvasties ir apgailėtas daugelio.

Kaip kasdieniniame gyvenime buvo visuo-
 met malonus, ramus, palugnus, mildus, kantrus,
 taip ir mirtis jo buvo pavyzdžiu krikščionims.
 Nevilkindamas atliko š. išpažintį ir susiderinęs su
 Dievu prisitaisė į pomirtinę kelionę.—Prirengė
 jį į tą kelionę vienuolis vietinio Marijonų klioš-
 toriaus kun. Senkus, kuris lankė jį kasdieną ir
 saldybe savo žodžių lengvino sopulius ugždin-
 damas gilų į būsimą gyvenimą tikėjimą ir su-
 tikimą su valia Dievo. Atlikęs išpažintį ir ben-
 drai pasimeldęs su savo moterimi, kada buvo
 jos paklaustas, ar nesibijo mirti, atsakė: „nie-
 kam pikto nedariau, iš niekeno akių ašarų ne-
 išspaudžiau, tikiu, kad Dievas gailestingas ne-
 baus manęs; gailiuosi tikrai jaunos gyvatos, ku-
 ri gal būtų atnešus naudą mano tėvynei, bet
 kitokia Dievo valia! Aš mirštu,—tarė savo mo-
 teriai,—bet tu pasilikdama tarp gyvųjų, būk išti-
 kima mano idėjai, mano siekiniams, laikyk juos
 savo širdyje ir šilkis juos įvykdinti“. Prieš mir-
 siant atsisveikino su visais namiškiais ir mylė-
 tiniais (prieteliais) prašydamas, kad jam dova-
 notų, jei kokią kartybę kam nenorėdamas pa-
 darė. Dvi dieni prieš mirsiant atėjo pasiuntiny-
 bė (deputacija) susidedanti iš trijų augštesnių
 klesų mokinių gimnazijos, idant jį vardan visu
 savo draugų atsisveikinti. Kada jam apie tatai
 pranešė, susigraudinęs apsiverkė, prašė jiems už
 tą sąjausmą padėkuoti, bet būdamas labai silp-
 nas matyties su jais negalėjo. „Numirčiau,“ ta-
 rė, „akiveizdoje jų iš gaudumo.“ Merdėda-
 mas baisiai kentėjo ir jieskojo palengvinimo mal-
 doje prie Dievo Motinos Sopulingos ir antrin-
 damas jos vardą savo gyvastį užbaigė. Mylėti-
 niai (prieteliai) jojo, kurių daugelis buvo, pa-
 žistami ir nepažistami myniomis jo lykius (kū-

na) lankė. Skaitlingas tuntas (mynia), šv. Juozapo dienoje, lydėjo jo kūną į bažnyčią, ant rytojaus-gi ant vietinių kapinių. Gimnazijos mokiniai prašė direktoriaus, kad leistų jiems atiduoti paskutinę patarnybę velioniui. Leidimas buvo duotas tiktai vyresnioms klesoms, bet pamaldoms ir pamokslui prasitęsus iki 12-ai, mokiniai mažesniųjų klesų išleisti ant pusvalandinės pertraukos knygomis nešini pribuvo bažnyčion ir palydėjo kūną ant kapinių užberdami smiltimis jo karstą. Buvo tai vieša išroda atminybės ir pripažinties jaunų širdžių savo mokintojui.

Jo paveikslingą gyvenimą gražiai apsakė dviejuose lietuviškuose pamoksluose bažnyčioje ir ant kapų kun. Senkus. Užsieniniame laikraštyje „Aušra“ Linka patalpino eiles aprašančias mirtį ir laidotuves velionio. Keliems metams praslinkus tapo ant Armino kapo draugų-tautiečių pastatytas akmeninis paminklas su iškaištomis P. Kr. eilėmis ir antrašu:

Viengentil! prie šito kapo atėjas
 Atmink, kad tšia ilsis mus geradėjas,
 Kurs Dievą ir brolius savo mylėjo
 Ir meilę viengentšių tarpe jų sėjo.
 Paliko jis gražų mums atminimą.
 Kiekviens už paveikslą jį tegul ima.

VIENGENTŠIAI PETRUI ARMINUI

Mokintojui prie Starapolės gimnazijos

TĄ PAMINKLĄ PASTATĖ.

Gimė 18 kovo 1853 m.

Kapas velionio pietinėje kapinių pusėje prie zomato po liūdnu beržu tapo vieta lankymo jaunūmenės. Beržo liemenį užpildė išrėšti ant žievės vardai ir pravardės atsilankusiųjų, o gyvosios gėlės (kvietkos), klojamos pavasari ant jo kapo, liūdi, kad gyvenimu savo užsielnė ant tos smulkios pripažinties ir atminybės duoklės.

1903 metuose, kaipo 20 metinėse sukaktuvėse „Aušros“, tautiečiai pagerbė atmintį velionio, kuris savo darbus talpino tame laikraštyje.—Kaipo-gi per Petrines, dieną velionio vardinių, skaitlinga mynia jaunesniųjų ūkininkų, kitkart mokinių Armino, išklausiusi Starapolės bažnyčioje mišių šventų, kurias prašė atlaikyti už jo dušią, nukeliavo pas kapą ir išklausiusi širdingų pagarbai velionio tam tikrų eilių ir prakalbų, užkabino viešpatinę ant paminklo vainiką su antrašu: „Atminčiai Petro Armino 1853—85 m. ir Aušros 1883—86,“ pasimeldė ir išsiskirstė.

Metams praėjus taip-gi per Petrines, vėl sudėjo ant jo kapo eglinių šakelių vainiką aprengtą baltomis jasmino gėlėmis.—Petras Arminas buvo augalotas, šviesplaukis, mėlynakis, barzdotas. Vyžių (matą) turėjo mildų, mažus vaikelius pritraukianti, kurie regėdami jį pirmą kartą su ištikėjimu ištiesdavo prie jo rankeles ir skirties su juomi nenorėdavo. Buvo mildaus, širdingo būdo, paslaugus, išvalgus ir visiems maloningas. Mokslą gavo nedidelį, bet būdamas iš prigimties gabus ir atsidėjęs dirbdamas išplėtojo savo moneį ir išdorino širdį. Petras Arminas buvo žmogus ietekmingas. Jo žodžiai turėjo didelę svarbą, tarp kaimo mokintojų ir šiaip jau žmonių. Daug prisidėjo išplatitimui „Aušros“ tarp tautiečių. Apie 100

ekzempliorių su dideliu vargu iš užsienio pargabentų išskirstydavo tarp savųjų. Pergyventi turėjo iš tos priežasties ne vieną kraupią valandą, nes valdžia tuomet persekiojo knygas lotiniškomis raidėmis užsienyje spaudžintas. Vėikalai š. a. Armino tapo populiariški (mylimi) tarp žmonių ir mokyklų jaunūmenės.—Škaitė juos su noru po šiaudiniais stogais, mokinosi atmintinai ir deklamuodavo tautiečių kuopose, rasdami jo darbuose eilių lengvumą ir daugelį jausmo. Apart eilių, kurios perspaudžintos buvo iš „Aušros“—Tilžėje, o dabar su papildymais išduotos Vilniuje Zavadzkie, š. a. Petras Arminas su dideliu vargu sustatė plačią Lietuvišką kristomatiją. Būdamas Starapolėje globėjo pagelbininkas Varancovas pagyrė tą darbą ir jam patariant kristomatija buvo nusiųsta Varšavon globėjui (iš Starapolės gimnazijos 16 vasarį 1882 m. po № 94) kuriam liepiant, tapo peržiūrėta Mikuckio, universiteto profesoriaus ir Giliaus, VI-os gimnazijos Varšavoje inspektoriaus, kuris su mokintoju gimnazijos, Požerskiu, parašė lietuviškai-rusišką ir rusiškai-lietuvišką žodyną, vartodamas rusiškas raides lietuviškiems žodžiams. Kaip parašyta lotiniškomis raidėmis kristomatija pripažinta buvo gimnazijai neatsakanti ir paskui kažikur dingo: pasilikusiai našlei tyčia atvažiavusiai dėl kristomatijos Varšavon nepasisekė jos atrasti. Po vardu Armino—Trupinėlio tapo išleista Tilžėje knygutė: „Vytautas, didis Lietuvos kunigaigštis.“ Bet tai darbas ne originališkas, tiksliai vertimas iš kitų kalbų, kurį padarė gimnazijos mokinys Puišys, Arminas gi tiksliai ištaisė vertimą, ir pasirūpino jį atspaudinti.

*Eilios rašytos gegužyje
1884 m. iš Lenkijos (iš
Augustavo), kur tapo š. a.
P. Arminas iškeltas iš
Lietuvos (iš Marijampo-
lės) už meilę tėvynės.*

Dieve mano, Dieve brangus, svieta Sutvertojau!
Daugel kartų malda savo jau Tau atkartojau!
Tu pamatai, Dieve geras, sugraudintą širdį,
Graudų verksmą vaikų Tavo Tu visados girdi.
Jog pats liepei pavargusiems turėt Tavip viltį
Ir pats teikei tą dorybę į širdį įpilti.
Gražink manę į Lietuvą, jog aš nedaug noriu:
Ten tik galiu būti žmogum naudingu ir doru.
Aš jos duona ilgai mitau, jos žemele myniau,
Iš jos žiedų sau jaunystės vainikėlį pyniau.
Ten palikau sesę mano, tėvą ir motiną,
Kuri manę vaikščiot, bėgiot ir melstis mokino.
Ten Zaputė mano liko brangi prisiegalė,
Kuri jausmus širdies mano ir protą pakėlė.
Be jos būti tai kankynė, nér kam suraminti,
Nér kam silpną sveikatėlę nuo ligos atginti.
O pačiute mano brangi! dabar tik patyriau,
Koks buvimas, kaip nuo tavęs šalin atsiskyriau.
Ten palikau aš geriausią bičiulį Kraučūną,
Kurio kiekviens šnekučiavims man pamokslu
[būna.

Jis tai manę išmokino mylėt savo kampa
Duok Die, tegul žodžiai jo man kelrodžiu tampa.
O ir daugiaus draugų savo palikau mieliausiu,
Kurių šičia, nei už prekę didžiausią negausiu.
Kas užmirštų tokius žmones gyvendams tarp
[jujų,
Būt išgamu pavadintas jau ant amžinųjų.
Širdis alpsta, ranka tirpsta, galvoj minčių menka,
Verksiu tavęs, Lietuvėle, kad ašarų tenka.
Ir tik tuomet verkt nustosiu, kaip pas tavę
[grįšiu
Tavo kalbą kaip išgirsiu, draugus apkabįsiu.

*Ižanga į rašytų eilių knygutę pavesą draugui Petriui Kraučūnui 1884 m.
24 Gruodžio.*

Bičiuli mano brangus! daug žmonių pažįstu,
Bet niekur nėra taip miela, kaip tavo draugy-
[stoj.

Kiekviens tavo patarims man pamokslu tampa,
Kiekviens tavo žodelis randa širdy kampa.
Tavo mieloj draugystoj kožna valandėlė
Mintis mano vis aukštyn vis aukštyn pakėlė.
Vertas esi atminklo, o brangus bičiuli!
Bet kaip parodyt garbę, kuri tau priguli?
Vertas esi atminklų gražiausių puikiausių!
Iš kur jiegas aš imsiu, kur aš išda gausiu?
Bet jau arti tas laikas, o jau arti suvis,
Kad darbus tavo supras kiekvienas Lietuvis.
Bus mieliausias atminklas, kad brolau matysi—
Lietuvių dėkingybę darbuose išvysi.

Bet ar aš to sulauksiu, o Dieve gerasis!
Ar mano silpnam kūne tiek sveikatos rasis?
Šendien tavę bičiuli širdingai godoju
Ir tau dainų pundelį šitą dovanoju.
Nepaniekink, nepapeik ir teikies dainuoti.
Trupinėlis ar-gi gal ką tau daugiau duoti?

VERTIMAI IŠ KONDRATAVIČIAUS.

Piastų duktė.

Apysaka apie Lietuvius 1282 metų.

I.

Ir vėl ateikit klausyt susitarę,
Ir vėl baisingą apsakysiu karę!
Ir vėl Lietuvius aš jums aprašysiu,
Barzdotus, nožmius prieš akis statysiu!
Švelnūs lyg vaikai, kad sav žemę aria,
Baisūs, kad veda su kaimynais karę:
Kada dėl keršto ar dėl savo naudos
Degina, plėšia ir krajuose maudos!
Tikrai, užmiršę brolišką kaltybę,
Peiksit Lietuvius už didelę nožmybę:
Kada jų būriai, pagriebę už kardo,
Kaimynus drasko, naikina ir ardo,
Į visas šalis blaškosi, kai vėjai,
Plėšia ir žudo, lyg tie piktadėjai.

II.

Bet šlovės mumis suvis negadina,
Kad mus prosenius plėšikais vadina.
Ar jų kaimynai, ką šalip sėdėjo,
Kurie į Kristų seniai įtikėjo,

Geresnį davė paveizdą stabmeldžiam',
Broliškos meilės?—pasakykit meldžiam,
Kad iš Auropos vis kareiviai traukia
Lietuvių mušti ir atlaidų laukia?
O jos vaikelius velniukais vadina,
Nožmiai baisuliais ir angia girine —
Kas per stebūklas, jei tokia gyvatė
Gandino nuodais ir gyli pastatė,
Kada jiems Kovas sujudino kraują,
Arba Perkūnas rodė kerštą naują?
Labiaus stebėkis, jeigu tokis žmogus
Parodo meilę ir esti patogus:
Jei toks stabmeldis teip susigraudina,
Kad ašaros gailios jį nuramina;
Arba kad galvą jis guodoja seną,
Ar su silpnesniu sandoroj' gyvena!
Ar ne stebūklas, kad jisai kovoje
Vaikų nesmaugia, moteris guodoja?—
Paklauskit, iš kur jis dorybę tą ima?
Kur jis ją matė? Kas duod' apšvietimą?
Ar širdis jojo? Kas mokin' malonės?
Gal žvėrys girių—bet tiktai ne žmonės!
Kiek syk Kryžiokai pabeldžia į vartus —
Jau tada jamui gyvenimas kartus:
Senius nužudo, moteris gėdina,
O vyrams pančiai, nelaisvė amžina!
Namus sudegin', o dievus išvarto,
Kad kam atleistų, nėra tokio karto!
Tai ir Lietuvis, kad paima pili,
Kraujuose maudos, nes tėvynę myli!
Ugnį ir kardą jo rankoj matyti —
Neprileisk, Dieve, tai baisu atminti!
Dėl ko — kad degin', plėšia laike karo, —
Užsikemš' ausis, akis užsidaro?
Nės jam reik' būti nožmesniam už žvėrį,
O Dievas širdį jam gerą sutvėrė.

Galvą šarvuotą į viršų nors kelia,
Bijo išgirsti širdingą dainelę;
Nors ranka smarki, bet tokią adyną
Sudreba tankiai—viską pagadina.
Iš ko jo širdis? Žino Dievas vienas:
Minkšta lyg vaškas, tai kieta lyg plienas.

III.

Senas tai laikas, seniai jau tai buvo,
Visi tie vyrai jau žemėj supuvo,
Kurie, suėję iš viso aplinko,
Sau kunigaikštį Traidėną išrinko!
Džiaugėsi gavę tokį apginėją;
Jamui parodė, ką kožnas turėjo:
Davė jam ginklą, kunigaikščio vardą,
Raudoną rūbą, kaupoką ir kardą;
To kardo, šarvų ir rūbo turtingo
Nė ženklo nėra—viskas kapuos dingo!
Trys mastai žemės, šeši amžiai laiko
Ginklus ir žmones į dulkes išnaiko!
Lietuvos pilyj—garsingoj' Kernavoj',
Kur kunigaikščiai mūsų viešpatavo,
Šiandien paminklus Lietuviai naikina,
Nė padavimų sentėvių nežino.
Kirviu kapoja ažuolus senovės,
Kurių sentėviai auginti neliovės, —
Šildo jais gričią vakaro adyną,
Kalba su svečiais ir savo šeimyna:
Ir minavoja senovės gadynę,
Tada sukrunta vėl kraujas krūtinėj',
Kaip tad tėvynę mylėję ir gynę. —
Kibirkštis ugnies dega pirmutinė;
Iš kur tas karštis jų krūtinėj' imas?
Ar jį uždegė senas padavimas?
Dievas tik žino.

7
IV.

Istorija sako,
Po Narimantui valdžia Traid'nui teko:
Seniai žinojo jau svetimos šalys,
Kas jis per vyras ir koks yr' daugalis:
Kad reik' patarti, yra išmintingas,
Kad reik' kariauti, tai didiai marsingas.
Jis iš Kernavos, kaip sakals iš oro,
Veikalus matė kaimyno nedoro:
Mozuro, Lenko, Gudo ar Kryžioko
Kiekvieną žingsnį jis saugoti moka;
Visi, kaip vilkai, Lietuvą vis naiko,
Atvirai, slaptoms—ir laukia tik laiko.
Traidėnas dėl to apie tai tik mūstė,
Kurį kaimyną reik' pirmiaus sumušti:
Ir už baisiausią piktadėją rado
Kunigaikštystę Mozuro Kunrado!

V.

Leškas Baltasis—tai lenkų karalius,
Kunradas buvo tuomet jo vasalius;
Lietuviams kelias čia buvo ne naujas:
Ne syk Mozuruos jau liejos jų kraujas;
Žino, kad drūtos pilys akmeninės,
Drąsios ir stiprios kareivių krūtinės;
Bet užpult' šiandien patogus yr' laikas:
Valdons Kunradas—dar jaunas tik vaikas:
Traidėnas savę tuomi teramina,
Kad lengva tokį įveikti vaikina. —
Ligos prispausta motina jo sena
Verkia tik vyro, su kuriom' gyveno;
Žmonės artojai savo javus valo,
Senatai jų linksmas be galo.

O kúnigaikštis medžioja kasdieną,
O sargai pilių—sumigo ant sienų!
Tegul tie šoka, tie po girias trankos,
Tie saldžiai miega su bardišiais rankos':
Prikels juos riksmas svečių neprašytų,
Lietuvių ginklai ir balsai trimytų!

VI.

Traidėnas liepė iš ryto duot ganda;
Girios ir kalnai, tartum nusigando. . .
Ir atkartoję jo balsą po orą,
Ir taip apskelbė kunigaikščio norą:
Dienai sukakus, nors plati Lietuva,
Visur jo noras jau žinomas buvo!
Giriose, laukuos', ant kelių, kelelių,
Rinkosi būriai Lietuvos vaikelių;
Skubinas' visi į mielą Kernavą,
Kurioj' Traidėnas narsus viešpatavo!
Tik juos pamačius jau reikia bijoti!
Augšti, narsingi, apžėlę, dužoti!
O rūbai baisūs: visi apsivilko
Su vilnų kailiais meškino ar vilko;
Prie šono kirvis ir trimytai kabo,
Rankoj raguoťnė, o vėl, lyg dėl dabo,
Ant galvos tūli ragus jaučio turi;
Kits snukį lušio, kits baisią kepurę.
Žirgai laukiniai tartum rodo drąsą:
Tik spardos, žvengia, kojoms žemę kasa.
Kiekvienas klaustų: kas per sutvėrimas?
Kas per baisulis? ar iš peklos imas?
Nės veido žmogaus beveik neregėti, —
Baiminga širdis tik gali ispėti!

VII.

Lietuvius veda narsingas Traidėnas,
 Aprėdyts dailiai ir suvis ne senas:
 Žirgas jo žvengia ir skamba trimytas,
 Iš jaučio rago gražiai padarytas.
 Liemuo jo laibas, — pažim' tuo vaikina;
 Augštas kaupokas jo galvą dabina.
 Plunksnos ant viršaus kaupoko styrėjo,
 Ir dailiai sklaidės' ant pečių nuo vėjo;
 Apdegęs veidas, sveikas ir raudonas,
 Bet susiraukęs, matyt pikts valdonas;
 Juodoms akimis kad dirsterės tyčia,
 Tartum, kad žmogų nor perdurt vilyčia.
 O kad pažiūri į mergelelę jauna,
 Jos širdį minkštą kaip gaute pagauna.
 Pundelis plunksnų, plaukai garbiniuoti —
 Gražu, kad jojant ima plevėsuoti;
 O juodi ūsai grožina jo veidą,
 O ilga barzda žemyn nusileido;
 Rankos be šarvų, tik rūbas lininis —
 Liuosas, kad kiekviens kirtis būt' mirtinis!
 Per vieną petį pakabints ant juodo
 Diržo trimytas, kuriuom' gandą duoda;
 Ant kito peties didis kirvis kabo,
 Ką galvą skaldo Mozuro nelabo;
 O vėl prie šono matyt kalavijas,
 Kurio ištolo neprieteliai bijos'...
 O žirgas bėras žvengia, ardo žemę,
 Tikrai savo ponui gerą laimę lemia...
 Drebėk, kaimyne, ir nulenkie sprandą!
 Kas jam priešintųs, tokio netsiranda.
 Tai ne koks lošis, ne koks juokas yra,
 Kad tiek kareivių, — o vis vyrs į vyrą!
 O žirgai spardos, žvengia ir putoja,
 Net žemė dreba po jų smarkia koja,

O kad, pastatę narsingą krūtine,
Užtraukia garsiai dainą sutartinę —
Laukuose, girioj' atsiliepia aidas,
Kad ir jų pačių baigštūs žirgai baidos!

VIII.

Kariška senovės Lietuvių daina.

Tegul giria šlamščia, užia, tratata, tratata,
O mes trauksim į karužę, trata, tratata.
Sustiprinkim šiandien dvasią,
O ryt kraują liesim drąsiai (trata 5 sykius)

Jokim — geras laiks!

Tu žirgeli juodbėrasis,

Karėj bičiuli tikrasis!

Kada priešus vads kapoja,

Tu tik nedrebėk kovoje,

Bet stipriai stovėk!

Stipriuos mūruos' sėdi Lenkas,

Bet narsumas ano menkas:

Prie tų mūrų vos priėjom,

Tuojaus Lenkus apgalėjom.

Sugriovėm pilis!

Žinom žemę Vokietijos:

Ten mergelės kaip lelijos,

Vokiečius mes užkariavom,

Jų mergeles išbučiavom,

Neištrūko mums!

Kad mušėmės' antrą kartą,

Sudrebėjo Dansko vartai;

Kad mūsų būris ant jų šoko,

Net nublanko vad's Kryžiokų,

Dansko pilies pons!

IX.

Babinskoj,' pilyj' yr' daug gyventojų,
 Bet visi ramiai valdonai medžioja;
 Apželę volai, vartai atdaryti,
 Apslinkę grabės, kuolai išardyti.
 Geriausi vyrai, ką grumias kovoje,
 Su kunigaikščiu giriose medžioja.
 Pilis be sargų suvis pasiliko:
 Mat, netikėjo nieks tuomet plėšiko.
 Kunigs Kunradas, sūnus Ziemovito,
 Medžiot' išjojo, vos tik diena švito;
 Per dien' medžioja, vakare prie vyno,
 Rodos, jog pikto netur' jis kaimyno.
 O tas baisiausias yra piktadėjas,
 Kuris slaptomis užpuola atėjęs! —
 Kunigas kartą briedį didį rado,
 Dėl to kareiviai ir tarnai Kunrado —
 Sargai, bajorai iš viso aplinko
 Užmušt' ragočiaus girion susirinko;
 Kiekvienas labai nor tą garbę gauti,
 Lando po krūmus, nor briedį nušauti.
 Antra nedėlia, kaip bajorai jojo,
 Per dienų dienas to briedžio jieškojo.
 Po pietų miega ūksmėje medelių,
 Vakare puotas kuopuikiausias kelia:
 Kunradas linksmas — midus, vynas teka!
 Linksminas svečiai, dainuoja ir šneka!

X.

Briedis tą dieną nušautas, mat', tapo, —
 Džiaugėsi, gėrė visi ant jo kapo;
 Tik štai išgirdo medinčių tų krūva
 Garsą trimytos, kurs neaiškus buvo,

Bet kaskart garsiaus pradėjo skambėti —
Paskui verkimas ir riksmas girdėti!
Kunradas klausia būrio savo vyrų:
„Ar jūs nežinot, koks tai riksmas yra?“
Atsakė Pelkus, vyriausias vadovas:
„Gali būt, kelia ūkininkai kovas,
„Tai niekis, pone: iš to nebus pikto,
„Baigkime vyną — gaila būt', kad liktų“. —
Klausė Zbignievo, kad jam pasakytų,
Ką tai ženklina tas balsas trimytų.
„Tai koks medėjas savo kurtu vaiko, —
„Eikime girion, nės jau mažai laiko.“
Klausė Lesoto, pilies apginėjo,
Ar mato gaisrą, kurs toli žibėjo.
Tas pažiūrėjo į tą šalį linkon:
„Tai niekis, pone: tai darbs keliauninko,
„Kuris ištolo per girią keliauja,
„Užkuria ugnį ir laužą sukrauja.
„Eikime gulti, malonus kunige,
„O ryt' vėl medžiot', vos būsim pramigę.“
Tokią patarmę kunigaikštis gavęs,
Ginklą ir šarvus atrišo nuo savęs;
Ant meškos kailio sūnus Ziemovito,
Tartum į lovą, miegoti sukrito.
O pagal tokį paveizdą kunigo
Visi bajorai ant pievos sumigo.
Bet-gi už girios vis girdėt trimytas,
Rėkimas, verksmas neišpasakytas!

XI.

Traidėnas pilyj', jau stovi ant volo,
Garsas trimytos girdėti ištolo,
Plaušinėms virvėms sargai suraizginti;
Lietuvių viršus — nér' kam pilies ginti,
Angą skarb'nyčios Kunrado sugriauja

Ir Piastų turta dalinas po sauja.
Duris koplyčios kirviu sukapojo,
Kur buvo kryžius svieto Atpirktojo.
Arnotas gražias, auksinį kieliką,
Paėmė viską, mažai kas ten liko;
Klaupdami prašė kunigai valdono,
Kad nors guodotų Kryžių Jėzaus pono;
Valdons į Jėzaus dirstelėjo kančią:
„Tai Dievas jūsų?! Už ką jis taip kenčia?“
Tarė, ir tuojaus piktums atsileido,
Ašaros tykiai ritosi per veidą.
„Žinau tą kryžių jūs Išganytojo:
„Juk jį ant rūbų Kryžiokai nešioja;
„Tikrai jūs Dievą užmušė Kryžiokai,
„Nėsa kankinti su džiaugsmu jie moka!
„Sakyk man, seni, kad Dievas kentėjo,
„Ar netsirado tarp jūs apginėjo?!
„Reikėj' duot žinią į mano tėvynę,
„Tikrai Lietuviai jį būtų apgynę!
„Oi, koks sukruvints! Dėl ko tą erškėti
„Davėte anam ant galvos uždėti?!“
Teip jis kalbėjo ir tarė į vada,
Kad nimtų nieko, ką koplyčioj' rado,
Lietuviai girdi jojo paliepimą,
Išeina laukan ir lobių neima.
Į šviesų butą kareiviai įėjo,
Kuriamė knygos visokios gulėjo:
Vertesnės šventos gražiai apdarytos,
Prie sienų buvo drūtai prirakytos;
Kitos sudėtos eilioms ant lentynos —
(Skaitymai gražūs dėl liuosos adynos):
Knygos šventųjų, ką gražiai gyveno,
Tai iš jų žmogus tur dvasišką peną!
Papuoštos visos, puikiai apdarytos,
Sunkiai per ilgus metus surašytos;
O tai vis darbas zokoninko seno,

Kurs švento kryžiaus klioštoriuoj gyveno.
Čia krikščionystės yr' pamatas šventas,
Senas ir naujas Dievo testamentas.
Čia vėl pluoštelis balto pergamino,
Kuriam gražius rasztus patalpino.
Tulijaus Marko, Vergiliaus ir kitų
Senojo Rymo galvočių mokintų.
Rymas Lenkijos yr' krikšto motina,
Jai mokslą savo noringai dalina;
Dėlto jai davė raštus šitų vyrų,
Kuriuose mokslas ir išmintis yra;
Giminė Piastų tai jau iš senovės
Pirkti ir rinkti rankraščių neliovės,
Lietuviui knygų įtalpa nerūpi,
Jis bijo velnio, kurs, gal' būt, ten tupi;
O kad ištrūktų iš kalinių tokių,
Lietuviams vargų pridirbtų visokių! —
Kiek ten kripučių šėip ir teip sudurtų —
Tai ženklai Pykliaus dėl darymo burtų!
Traidėnas šiteip vienas sav kalbėjo
Ir žvairioms akims į knygas žiūrėjo.
Paėmęs rankon knygas po daug kartų
Atdaro, žiūri, visoms pusėms varto:
Liepė saviškiams, kad ugnį sukurtų
Ir sudegintų tą daugybę burtų!
Gauja, išgirdus tokį paliepimą,
Pirmiaus auksines kabes laužyt ima,
Tai lapus plėšo, tai apdarus laužo,
O paskui meta ant degančio laužo . . .
Kad ugnis mokslą senovės naikino,
Kad braškėj' raitės lapai pergamino —
Staiga iš baisių knygų burtininkų
Iškilo dvasia ir ore išnyko!
Kaip paukštis augštyn tartum nusirito:
Septyniais šviesos spinduliais prašvito!

Tiesa, jie matė Dievo šventą dvasią,
Nuo kurios gaunam mės išmintį drąsiai.
Tai dvasia meilės, o ne neapkantos,
Vertiemis duoda ji dovanas šventas;
Ateis tas laikas, kad Lietuvos žmonės
Su ašaroms mels jos šventos malonės!

XII.

Surišti sargai. O pergalėtojai
Dalinas lobi, bet silpnus guodoja:
Moterų būris ir du zokoninku
Verkia ir šaukias' prie Dievo patyku.
Priešintis nér' kam, nésa nuo plėšiko
Visi pabėgo, kas tik gyvas liko.
Bet, kad Lietuviai vyno Ziemovito,
Kelnorėj' radę, daug bosų išrito —
Koserėn pylė, ik protą prastojo —
Tikrai jau tada pasiuto kovoje!
Tuomet moterį ar senį ar vaiką
Kapoja, bado — nieks jų nesulaiko.
Gražiausių butų tyčia sienas tranko,
Į langus šaudo vilyčioms iš lanko.
Škamba trimytai ir viskas tik mainos:
Tik girdėt keiksmas ir baisios jų dainos!
Į kurias tiktai atsibasto vietas,
Lieka lavonai ir kraujas pralietas!
Tik štai su kartu tiltas sudundėjo:
Tai grįžta būris Kunrado medėjų;
Pelkus pirmiausiai, kiti paskui vada,
Girtus Lietuvius tik kerta tik bado,
Mindžioja arkliais galvas pusiau girtas,
Perveria durklais krūtines netvirtas!
Bet srovėms kraujo ir balsais trimyto
Lietuva greitai tapė išblaivyta!
Ir vėliai ginklai tik žvanga tik poška!

Baisi ta kova, kurios visi troško!
O kirčiai Lenkų išpustyto kardo
Galvas Lietuvių tik skaldo, tik ardo!
Bet ir mūsiškiai bardišium' ką džiauja,
Tas jau ant amžių kvėpuoti paliauja.
Kriokia krūtinės, žmogus žmogų bado —
Lietuviai grumias su Lenkais Kunrado!
Ir meškos kailio ir rūbo turtingo
Tik sklypai laksto — viskas mūšy' dingo;
Tik girdi keiksmą ir dantų griežimą:
Giltinė savo gausų pelną ima.

XIII.

Vadovas Pelkus Traidėną sutiko;
Kaip žaibas šoko ant smarkaus lupiko.
Pelkus nors senas, bet dideliai tvirtas,
Bet ir Traidėno tvirtumas pagirtas.
Traidėnas karštas, smarkus lyg Perkūnas,
Pelkaus karėse artavotas kūnas.
Kaip tyrų liūtai šoko viens ant kito —
Bet nė viens iš jų nuo žirgo nekrito.
Iš plieno kardų net bira žarijos —
Bet abu drąsūs, viens kito nebijos'.
Kardas Traidėno ipykusio rankoj
Į kardą Pelkaus lyg Perkūnas tranko.
Matyt, jog Pelkus karžygis tobulas:
Atmuša kirčius ir stovi lyg šulas.
Ant arklio Traid'nas ir šėip ir teip kraipos',
Didvyris Pelkus iš jo karščio šaipos;
Tartum prigijo prie jo rankos kardas:
Neveltui garsus Lenkijoje' jo vardas!
Iš kožno kirčio pažym', kad mūšyje
Traidėno galvos Pelkus neguodoja.
Bet nekarščiuoja ir smerties nebijo,
Saugojas tiktai Traidno kalavijo!
Tai buvo mūšis! Retai toki būna!

Kirčiai jų kardų — kaip trenksmai Perkūno.
Traidėno ginklas Lietuvoj' nukaltas —
Sunkus, plieninis, nedailus, nebalta —
Nors mikliai vartės rankoj' vyro tvirto,
Bet plieno šarvų Pelkui neprakirto;
O Pelkaus kardo papuoštas ir kotas,
Aštrus, plieninis ir užartavotas;
Baisus juom' smūgis rankoj' Pelkaus būna:
Prakirto šarvus ir pasiekė kūną;
O kur prisiekia, ten padaro opa;
Iššoka kraujas ir perši ir sopa
Bet kada skausmą Traidėnas pajuto,
Puolė ant Lenko su smarkumu liūto.
Tartum pasiutęs jis ant Pelkaus šoko,
Perskėlė kardų ant galvos kaupoką!
Pelkus pasviro, bet atgalia ranka
Drožė, net smarkus Traidėnas nublanko;
Nutrūko ano net juostos šikšninės,
Kurioms pririštas šarvas ant krūtinės;
Rodės, kad pasieks Pelkaus ranka drūta,
Kur širdis Traidno krūtinėje kruta!
Bet akies mirksnyj' antru kirčiu kardo
Lenkui kaukolę Traidėnas suardo!
Griuvo nuo arklio lyg medžio kamienas:
Pabaigė Pelkus garsias savo dienas!
Puolė iš rankų dailus kalavijas;
Tik šaukia vardus Jėzaus ir Marijos.
Numirė.

Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka (Vytauto g. 20)
Informacijos skyrius Nr. 70
Invent. Nr. 03/8204

~~Visur Lietuviai~~ veikia.
Lenkai pasiduod' (nors mislyje keikia),
Per kiemą teka karšto kraujo srovės.
Tiktai kur-ne-kur dar muštis neliovės'.

Šarvus, lavonus į žemę sumynė,
Iš srovės kraujo tik didė purvynė.
Girdi tik šauksmą ir Lietuvių kirtį,
Kurie sužeistiems padeda numirti.
Į kurią šalį tiktai pažiūrėjo,
Matyt', kad visur Traidėnas laimėjo.
Kada jau pilis į jo ranką kliuvo,
Nor išplėšt' turtus, ką dar likę buvo,
Pastatė sargus, ginklą apžiūrėjo,
Ir į gilumą pilies jis nuėjo.

XV.

Traidėnas gilyn žengia pirmutinis,
Po kojoms dunda grindys akmeninės.
Paskui jį kiti vadovai jo seka,
Bardišiais barškin' ir garsiai sav šneka.
Liemuo jo laibas, pažym' tuo vaikina:
Augštas kaupokas jo galvą dabina,
Plunksnos ant viršaus kaupoko styrėjo
Ir dailiai sklaidės' ant pečių nuo vėjo;
Apdegęs veidas sveikas ir raudonas —
Bet susiraukęs — tur būt piktas ponas.
Juodomis akims kada dirstels tyčia,
Tartum, kad žmogų nor parvert vilyčia!
O kad pažiūri į mergelelę jauną,
Jos karštą širdį kaip gaute pagauna!
Pilis jo rankoj' jis yra valdonas,
Bet akys aiškios ir veidas malonus.
O juodi ūsai grožina jo veidą,
O ilga bažda žemyn nusileido;
Rankos be šarvų tik rūbas lininis,
Liuosas, kad kiekviens būt' smogis mirtinis.
Per vieną petį pakabints ant juodo
Diržo trimytas, kuriuom' gandą duoda;

Ant kito — kardas kruvinas kabojo,
Kuriuom daugybę Lenkų iškapojo.
Kraujas ant jojo dar nesukrekėjo,
Raudonais lašais ant grindų varvėjo.

XVI.

I vieną grinčią, i kitą įėjo,
Nieko nerado, tik aidas skambėjo.
Jau nuo senovės Piastų giminėje,
Bajorai puotas čia kelia suėję;
Čia ir Kunradas medėjus vaišina,
Kad ant medžioklės ištraukti ketina.
Ažuolo stalias ant raginių kojų,
O prie jų suolai dėl prastų artojų.
Sukalti kriukiai, rinkės sienoj grinčių:
Ten riša kurtus, skalikus medinčių.
O kampe kamins pastatytas tyčia,
Idant šildytų žiemoje seklyčią.
Tai yra vieta dėl žilų senelių,
O maži vaikai sėdi ant jų kelių.
Šiam bute ponai vakaro adyną
Linksminas, šoka ir geria sav vyną,
Bet šiandien čionai tylą lyg ant kapo:
Nieks nesilinksmin', nér' né gyvo kvapo,
Tik juosta saulės ant grindų regėti.
Ugnis užgeso, kaminas atšalo,
Tik tuščios taurės matyti ant stalo.
Čionai Lietuviai aplink' pažiūrėjo,
Paskui prie trečių jie durų priėjo.

XVII.

Traidėnas smarkiai su bardišium kirto,
Net truko stūmos ir durys parvirto;

Šarvus, lavonus į žemę sumynė,
Iš srovės kraujo tik didelė purvynė.
Girdi tik šauksmą ir Lietuvių kirtį,
Kurie sužeistiems padeda numirti.
Į kurią šalį tiktai pažiūrėjo,
Matyt', kad visur Traidėnas laimėjo.
Kada jau pilis į jo ranką kliuvo,
Nor išplėšt' turtus, ką dar likę buvo,
Pastatė sargus, ginklą apžiūrėjo,
Ir į gilumą pilies jis nuėjo.

XV.

Traidėnas gilyn žengia pirmutinis,
Po kojoms dunda grindys akmeninės.
Paskui jį kiti vadovai jo seka,
Bardišiais barškin' ir garsiai sav šneka.
Liemuo jo laibas, pažym' tuo vaikina:
Augštas kaupokas jo galvą dabina,
Plunksnos ant viršaus kaupoko styrėjo
Ir dailiai sklaidės' ant pečių nuo vėjo;
Apdegęs veidas sveikas ir raudonas —
Bet susiraukęs — tur būt piktas ponas.
Juodomis akimis kada dirstels tyčia,
Tartum, kad žmogų nor parvert vilyčia!
O kad pažiūri į mergelelę jauna,
Jos karštą širdį kaip gaute pagauna!
Pilis jo rankoj' jis yra valdonas,
Bet akys aiškios ir veidas malonus.
O juodi ūsai grožina jo veidą,
O ilga bažda žemyn nusileido;
Rankos be šarvų tik rūbas lininis,
Liuosas, kad kiekviens būt' smogis mirtinis.
Per vieną petį pakabints ant juodo
Diržo trimytas, kuriuom' gandą duoda;

Ant kito — kardas kruvinas kabojo,
Kuriuom daugybę Lenkų iškapojo.
Kraujas ant jojo dar nesukrekėjo,
Raudonais lašais ant grindų varvėjo.

XVI.

I vieną grinčią, i kitą įėjo,
Nieko nerado, tik aidas skambėjo.
Jau nuo senovės Piastų giminėje,
Bajorai puotas čia kelia suėję;
Čia ir Kunradas medėjus vaišina,
Kad ant medžioklės ištraukti ketina.
Ažuolo stalias ant raginių kojų,
O prie jų suolai dėl prastų artojų.
Sukalti kriukiai, rinkės sienoj grinčių:
Ten riša kurtus, skalikus medinčių.
O kampe kamins pastatytas tyčia,
Idant šildytų žiemoje seklyčią.
Tai yra vieta dėl žilų senelių,
O maži vaikai sėdi ant jų kelių.
Šiam bute ponai vakaro adyną
Linksminas, šoka ir geria sav vyną,
Bet šiandien čionai tylą lyg ant kapo:
Nieks nesilinksmin', nēr' nė gyvo kvapo,
Tik juosta saulės ant grindų regėti.
Ugnis užgeso, kaminas atšalo,
Tik tuščios taurės matyti ant stalo.
Čionai Lietuviai aplink' pažiūrėjo,
Paskui prie trečių jie durų priėjo.

XVII.

Traidėnas smarkiai su bardišium kirto,
Net trūko stūmos ir durys parvirto;

Bet šoko atgal, tartum išsigando,
Griebė už kardo ir tuo gintis bando!
Tartum pamatė čia paslėptą būrį
Kareivių Lenkų, bet kad geriaus žiūri,
Mato ant slenksčio tik skaisčią mergele,
Kuri jam drąsiai stojo skersai kelio.
Buvo tai duktė Ziemovito — Ona,
Sesuo Kurnado, silpnojo valdono,
Skaisti, raudona lyg „pražydus“ rožė,
Kuri vos — tik-ką pumpurą atvožė,
Akys tik dega, tartum, dvi žarijos,
O veidas rodo, kad nieko nebijos'
Anūkė Piasto: toj giminėj' garsūs
Gimę karaliai ir drąsūs ir narsūs!
Laukuose karių perleidus' jaunystą
Nebijo kardo, bardišių pažįsta.
Kad auklė lopšyį mergele siupavo,
Karių daineles jai tada dainavo;
Apie Lietuvius minėjo narsingus:
Tai nožmius, baisius, tai vėl maloningus.
Šarvai ir ginklai — tai jai ne naujiena,
Kareivių darbus girdėjo kasdieną,
Ir apsirėdžius į jupele juoda,
Tarp durių stovi ir įeit neduoda.
Savo namelį, tartum liūtė, gina:
Būriui Lietuvos bardišium grasina.
Traid'nas bardišiaus suvis nebijojo;
Sumuštų ginklą, parblokštų po kojų,
Bet ji akelėms meiliomis žiūrėjo,
Traidėnas dreba, lyg lapas nuo vėjo:
Skaistumu veido ir akelėms savo
Lietuvos liūtą tuojaus užkariavo:
Su gėda greitai nuo jos atsitraukia,
Stebėdams žiūri ir tartum ko laukia.
Mergele tarė į plėšikų gaują,
Kalboje Rusų, kuri jiems nenauja:

„Kareiviai! manę galit sukapti,
„Gilyn neleisiu, nės ten serga motė!
„Kunige narsus! tu turi galybę!
„Guodok nelaimę mūsų ir silpnybę!
„Giminei Piastų palik nors šį kampa;
„Ką pilyj' rasi — viskas tavo tampa;
„Paliepk kareiviams, tegul negadina
„Nors to butelio, kur serga motina!
„Imk lobį mūsų, vyną kelnorėse,
„Imk šarvus, ginklus — ką tiktai norėsi,
„Tik šlovės mūsų teikkis negadinti,
„Ir tavo likims gal' atsimainyti!!
„Nesijuok, vade, regėdams mergele,
„Kuri bardišių prieš tavę čia kelia;
„Dorybę ginant — Dievas mano skyda,
„Sušelps jaunystę, kuri vos pražydo.
„Dėl to su drąsa aš stosiu į kovą,
„Neleisiu nieko, kur motinos lova!“
Tarė, ir greitai mergelė padori
Pakėlė ginklą, tartum kirsti nori.
Iš kur ta drąsa pas mergele imas?
Iš kur narsumas ir tvirtas ryžimas?

XVIII.

Traid'nas užkaitęs į žemę žiūrėjo,
O potam šiteip mergelei kalbėjo:
„Kunigaikščiene! mes narsūs kovoje,
„Bet ir mūsų širdyj' dorybė keroja.
„Mes piktos mislies gálvoj' neturėjom:
„Gėda ir gaila, kad jus pergalėjom;
„Žinomas daigtas, kad laikuose karo
„Geriausias žmogus nelabystę daro;
„Paémėm pilį: dėl ko jūs' tėvynės
„Vyrai medžiojo ir nuo mūsų negynės'?

„Kurie jau žuvo, tegul' žemėj' liekas',
„Bet pilies jūsų nedraskys jau niekas.
„Tik mus' plėšikais, meldžiu, nevadinkit',
„Ant svečių vietos Lietuvius sodinkit';
„Ant vienos nakties tik prašom nakvynės,
„O rytoj' trauksim į savo tėvynę.“
Šiteip pasakęs, vadovams kalbėjo
(Kurie į pilį su juomi atėjo),
Kad jie plėšikus tuojaus sulaikytų,
Idant jau daugiau pilies neardytų.
Vos tik paliepė, gauja vyrų piktų
Ant vietos stojo, lyg stabu ištikta.
Tiktai ištolo dar girdėt verkimas,
Baisus dejavims, šauksmas ir keikimas.

XIX.

Ona ant ginklo pasirėmus' koto
Stebis ir žiūri ant Traid'no šarvoto:
Nės čia dorybės regėt nelukėjo,
Dėl to jos rusta širdis suminkštėjo!
Vyrai, jei norit, kad moters mylėtų,
Būkite narsūs, drasūs, bet doringi,
Nors menkuos rūbuos, bet darbuos teisingi.
Puikūs parėdai tegul tiemis lieka,
Kurie tik puošias, daugiau negal nieko.
O kūną jūsų te puošia dorybė,
Elgims patogus ir mokslo šviesybė.
O darbai tokie, kad širdį užgauna,
Tartum į kilpas mergele sugauna.
O tokia meilė, pagyrimas, šlovė,
Ką darbai tavo jos širdyj' sukrovė,
Negreit išnyksta — ji gins juos verkdama,
Nors tu, kaip Traid'nas, draskytum jos namą!
Ji praeitinę tav greit dovanoja —
Tik gražius darbus širdyj' atkartoja;

Viską užmiršta ir viską atleidžia,
Ir tavę karštai pamylėti geidžia!
Nės darbs doringas — juo yra retesnis,
Juo rodos mumis mielas ir gražesnis!

XX.

Traid'nas sugrižo. Jau ant veido jojo
Regėt švelnumas, nės kitaip dūmojo;
Šviesybe aiškia jo akys žibėjo,
O rankas tartum prie maldos sudėjo;
Tokiam paveiksle teip rodės meilingu,
Kad net užkaito mergelė gėdinga.
— „Kunigaikštiene, kovą nuramėsiu,
„Sugrėšiu lobi, skriaudas atlygėsiu;
„Tik įleisk gilyn ant valandos vienos,
„Kad motei tavo duočiau labas dienas:
„Ant tavo žodžio paliaudamas karą,
„Su Piastais noriu padaryt sandarą!“
— „Gali paliepti, narsingas valdonai!
„O ne prašyti,“ — atsakė jam Ona —
„Bet kad įleisčiau ten tavę šarvuotą,
„Tai išgąsdintum motiną ligotą;
„Bardišius tavo, kardas ir trimytas —
„Veizdėk — dar lašais kraujo aptaškytas;
„Padėkie ginklą, kunige galingas,
„Būsi priimtas kaip svečias meilingas.
„Prosenių mano platus stalas yra:
„Bus kur pasodint karžygišką vyrą!
„Brolis po girias su žvėrimis vaikos,
„Bet ir jam grįžti rodos jau yr' laikas.
„Tuomet užgersit pabaigimą karo
„Ir padarysit amžiną sandarą:
„Pas Ziemovitus, namuose Kunrado —
„Nebijok — vyliaus dar niekas nerado!“

XXI.

Greitai nubėgo pasakyt motinai,
Jog naują svečią atvesti ketina.
Traid'nas kaupoką nuo galvos numauja,
Atriša kardą ir nušluosto kraują,
Kruvinus šarvus nuo savęs nutraukia,
Ir atsakymo nekantringai laukia.

XXII.

„Eikš, kunigaikšti! atlankyk mūsų butą!“
Tarė užkaitus (smarkiaus širdis kruta!)
Ėmus' už rankos jį, dailų vaikina,
Pas savo motę meilingai vadina;
Per didelę, tuščią jiedu grįčią ėjo —
Suvis ten tyka—tik aidas skambėjo;
Tik girdi kartais dūsavimą tyką:
Apmaudas suvis tarp jų išnyko ...
Mergelei einant tik ašaros bėra
Dievas tik žino, kas jos širdy' yra!
Štai vėl į kitą jie butą įėjo,
Kur motė Onos ligota gulėjo.
— „Motin!“ — jis tarė, — „kovot jau pakanka!“
„Atleisk man kaltes ir duok savo ranką!“
— „Nežudyk mumis su dušia ir kūnu!
„Mūsų žinom, kokios tiesos karo būna!“
Teip sena motė Traidėnui kalbėjo,
Ašaros gailios per veidą byrėjo.
— „Sveika, močiute! tu ir duktė tavo!“
Ir ranką anai Traid'nas pabučiavo.
„Mūsų jau neplėšiam, nebijok Traidėno,
„Dėk ant patalo savo galvą seną.
„Pilyje buvo jau viskas Lietuvos ... !
„Bet duktė tavo jį apgal be šuvio!
— „Onute,“ — tarė senoji mamytė, —
„Kur yr Kunradas, liepk jį pavadinti!

„Rasi, kad smarki atėjo Lietuva,
„Jis ėmė gintis ir kovoj pražuvo!
„Ai, galva mano, galva nelaiminga,
„Likau našlaitė — sūnus mano dingo!“
Tik rankas laužo, graudžiai ašaroja —
„Kam man gyvastis, kam manę guodoja!
„Kam karalystė, kunigaikščių turtas .
„Kur sūnus mano? Argi jis nudurtas?
„Vade Lietuvių! savo kardo kirčiu
„Ir manę užmušk, kad sykiu numirčiau!“
— „Kunradas girioj dar žvėris naikina,
Atsakė Ona, — jis nieko nežino;
„Bet gaisrą pilies turės pamatyti,
„Nebijok — ateis tavęs atlankyti.“

XXIII.

— „Aš jau čia, motin’“, — Kunradas garsiai sako,—

„Mokėsiu vaikščiot savo tėvo taku:
„Tuojaus iš pilies plėšikus išvysiu,
„Už mūsų skriaudas aš jiems atkeršysiu . . !
„Tu čia, Lietuvi! a! radau lupiką!“
Tarė ir vos tik kardu neištiko;
Traid’nas be ginklų, bet kumščioms kad kirto,
Kunradas, kaip pėdas, ant grindų parvirto.
Apmaudą giežia sūnus Ziemovito . .
Greit atsistojo — ne gana jam šito —
Jis vėl ant Traid’no puolės nemaloniai:
Vėl prasidėjo nelygi karionė . .
Lyg uola stovi Lietuvos vaikinai:
Netur jis kardo, tik kumščiomis ginas.
Bet akies mirksnyj’, lyg spindulys saulės
Tarpu baimingų debesų pasaulės,
Tarp kovojančių ir piktų valdonų
Skaisti, lyg žiedas, atsistojo Ona.

— „Paklausyk, broli, kam kardą pakėlei?
„Nuo tavo keršto netgys numirėliai.
„Jug žinai, broli, tu karo gadynę:
„Lietuviai mūsų užpuolė tėvynę —
„Kruvinai gynės musiškiai nuo jų,
„Bet toks likimas—viršus stipresniųjų.
„Tav tiesą, brolau, turiu pasakyti,
„Lietuvis pilį norėjo draskyti,
„Aš tik nuramdžiau jo baisia nožmybę
„Ir pabudinau širdyje dorybę:
„Nutilo kova ant liepimo vado.
„Mums visas skriaudas atlyginti žada:
„Padėjo šarvus ir kardą iš rankos,
„Dabar lyg svečias jisai pas mus lankos;
„Ne laiks gailėtis, ne laiks apmauduoti,
„Geriaus bus ranką viens kitam paduoti!
„Ar tas, kurs manęs paklausė noringai,
„Turi to žingsnio gailėtis širdingai?
„Kad skriaudą tokią tarp mūsų nukęstų,
„Ir būt' užsmaugtas jis namuose Piastų?!
Teip sakė Ona, skirdama du vyrų,
O iš akių jos ašarėlės bėra.
Karžygiai savo sulaiko narsumą ...
Kiekviens pažitūri į širdies gilumą
Tad ranką meiliai suspaudė viens kito,
Traid'nas ir Kunrads, sūnus Ziemovito.

XXIV.

Prie vieno stalo ant kiemo pilyje
Lenkai, Lietuviai linksmas suėję;
Anūkai Piastų Lietuvius vaišina,
Vyną kareiviams gausingai dalina,
Po pirmą taurę išgėrė Lietuva
Už savo brolius, kurie kovoje žuvo;

Antrą ir trečią — už tėvynę savo
Ir kad su Lenkais susibičiuliavo;
Linksmas drauge — apmauda išnyko,
Tartum' tarp savęs niekad nesipyko!

XXV.

Namuos Kunrado puota dar didesnė:
Skanesni valgiai, gėrimai brangesni;
Prie stalo sėdi vadas priešais vada:
Mūsų Traidėnas prieš Lenkų Kunradą.
Kalba tarp savęs nuo žirgų, nuo kurtų,
Nuo didžių elnių tą dieną nudurtų:
Ona, nuo kaktos nužėrus tik plaukus,
Žiūri į Traid'ną ir žodžius jo girdi;
Tartum ji džiaugias, to svečio sulaukus' —
Kas gal suprasti moteriškų širdį?!
Kartais užrausta, lyg uoga raudona,
Kad į Lietuvos pažiūri valdoną —
O to nežino, kad akelėms savo
Lietuvos liūtą, kaip gaute pagavo.
Bet reik žinoti, kad karalius tyro
Nemoka slėpti, kas jo galvoj yra!
Negali kęsti jo krūtinė drūta
Daugybės jausmų, kurie širdyj' kruta.
Taurę į ranką paėmęs pakėlė:
— „Kunigaikščiene, už jų sveikatėlę:
„Skaisti duktė jų! pasakysiu stačiai:
„Duokite Oną, duokit man už pačią,
„Toks jau papratims mūsų Lietuvoje:
„Tuoį' lūpos reiškia, ką širdis dūmoja:
„Mano gėrybės, didis žemės plotas
„Dukterei jų bus padovanotas.
„Ji savo dievams, aš savo tarnausiu
„Ir jos tikybės niekad neužgausiu;

„Doringi žmonės mano Lietuvoje —
„Kuniges tartum dievaites guodoja!“
— „Vade Lietuviai, aš esmi tik žmona“,
Atsakė motė, — „aš tinku maloniai;
„Bet reik paklausti kunigo Kunrado,
„Ar duoti savo tav seserį žada?“
— „Ona,—klausė tas,—nori ar nenori?“
Bet tik užkaito mergelė padori.
— „Traid'nas“—tarė ji, — „yr pergalėtojas:
„Pagal jo valią tegul vislab stojas;
„Lai tavo, motin', išpildysiu norą,
„Dovana būsiu už jo darbą dorą.“
Ir taip Traidėnui savę pažadėjo,
Klaupė prieš motę ir verkti pradėjo.

U ž b a i g a.

Gali būt, man sakysit: dar baigti nereikia,
Mūsų jaunieji į poras neina taip veikiai!
Bet atleiskit—nės šitas gražus padavimas
Ne iš mano pramonės, bet iš knygų imas,
Kiekviens amžis tur savo būdą, papratimą,
Kiekviens žmogus vis peikia paprotį svetimą.
Ir šitas padavimas jug teisingas yra...
O dailios Lenkų mergos ir Lietuvos vyrai!!
Gražios akys doringų mergelių Lenkijos
Sutirpina Lietuvį, kaip vašką žarijos.
Jug ne gėda didvyriui, kad, radęs grožybę,
Sumažina apmaudą, sulaiko narsybę.
Ne gėda giesmininkui, o, broliai, ne gėda,
Kad svietui tokius darbus didvyrių apgieda!
Kiekviens darbas doringas bus dar naudingas—
[snis,
Kad taps jis apgiedotas, tai bus ir gražesnis.
Broliai mano, Lietuviai, jei ši pasakėlė
Širdyse jūsų meilę tėvynės pakėlė,—

Taigi, meldžiu, skaitykit—daugiau parašysiu;
Tik Lietuvą mylėkit—širdingai prašysiu.

G a l a s.

Biržio 2 dieną 1884 m.

Kaimo mokykla.

I.

Ant galo mūsų kaimo stojosi naujiena:
Ar reik' juoktis ar verkti—dar niekas nežino,
Be kamino, mat, butą pastatė tik viena,
Dar nė rąstų pušinių kalkėms neplipino,
Dar langai nįstatyti, pasienyj' sudėti,
O jau suolai sunešti tartum į melderklą, *)
Kaip sviets svietu, stebūklai tokie negirdėti:
Būsiant mokykla! **)

II.

O gal būt tai geras, gal' piktas dalykas,
Negyvėlis juos žino! Liepia vaikus siūsti:
Liepia pons, liepia kunigs, liepia viršininkas,
Tegul jie sau ir eina — nēr' čia už ką plūsti!

*) Melderka—vieta, kur melderžiasi, bažnyčia.

**) Mokykla—vieta, kur mokinasi, iškala.

III.

Pargabeno ten tokį ponelį iš miesto,
Tur barzdą, kaip šluotelę,—mažiukę, geltoną,
Kailiniukus trumpukus ir brylį užriestą;
Kaip męs pypkius,—jis ruko cigarėlių ploną.
Pons—ne pons,—nės ne piktas: ne prasčioks, nės
[skaito,
Ne akanions, nės mergų į glėbį negaudo;
Pas kunigą nueina, kartais ir pas vaitą;
O su žmonėmis vis kalba apie mokslo naudą.
Valgo, ką Diev's suteikia, lauko ūkinininką,
Ir ragina prie darbo stiklių, mūrininką;
Pats prie darbo padeda, nors mažai išmano,
Mokyklą įtaisyti skubin', kaip įmano!

IV.

Mokykla jau įrengta. Kunigs geradėjas
Pašventino su maldoms jos sienas atėjęs.
Susirinko vaikučiai ir tėvai atėjo,
O kunigs geradėjas ilgai jiems kalbėjo:
Apie aušrą, kuri duos mūs' žemei šviesybę:
Apie šventus, ką gynė tikybos teisybę;
Nors ne visi suprato, ką kunigs kalbėjo.
Moters verkė nuo saldžių žodžių geradėjo,
Bet kiekviens gal' atminti užbaigimą gražų:
„Ateik, dvasia švenčiausia, apšviesk protą mažą!“

V.

Stebūklai ta mokykla! tartum kaip miestelyj',
Pakabino prie durų skambanti varpelį;
Vaikams knygas padavė, prie mokslo vadina,
Žiūrime, kas iš to bus? Švenčiausia motina!

O tas pons, ką iš miesto teikės' atvažiuoti,
Liepė vaikams nusipraust' ir galvas šukuoti.
Ar tai svieta jau galas, ar ponai apkvaito!
Iš knygelių kunigas katekismą skaito,
Mokintojas išguldo visokias naujienas:
Rašo, skaito ir rėkia, kad net dreba sienos.
Ta mokykla lyg turgus vakariniam' laike,
Kada žmonėms užgėrus namon važiuot reikia.

VI.

Teip pradėjo tarnauti mums garbingas svečias.
Metas mūsų liuosybės—šešiasdešimts trečias!
Sutvertojai mieliausias! į kurią dar šalį,
Vesi jo dalį!

VII.

Grižta iš mokslo kaimo vaikinai,
Linksmas, nes labai gerai mokinas'.
Tur būt už mokslą gavo pagyrą,
Nes ant jo veido daug džiaugsmo yra.
Ir teip pats savę žodžiais ramina.
Kunigas sakė: „Dievas jus gina,
Vaikai prasčiokų; Viešpatis didis
Per mokslą jūsų garbę padidis!“
Jei tai teisybė, tai būt' bepigu!
Aš teip paprasčiau prie savo knygu:
Dieną ir naktį, vakarą, rytą,
Ik vis išmoksiu, kas parašyta:
Du-o-du—keturi, tai išmanysiu,
Litaras rašyt išsimokysiu,
Jei tik norėsiu, tai išsipildys —
Būsiu dauggalis ir būsiu didis!
Bet kuom aš liksiu ant svieta margo?
Artoju tapti tik gaila vargo,

Ant niek' paversčiau aš savo raštą.
Nešiodams tėvo vargelių našta!
Arba kad jaučius reiktų saugoti,
Valkioti žagrę, girion važiuoti,
Valgyti duonos plutelę kieta,
Ir netūrėti geresnią vietą —
Tai jau neverta!

VIII.

Man taip išrodo,
Būt akamonu yr' didelė goda.
Duosiu muzikams!! — Gėda mušt' žmones,
Kaip brolius šelpsiu juos iš malonės,
Kaip katekismus manę mokina,
Motina, tėvas kasdien' graudina.
Per rugiapjūtę su jais dainuosiu;
Alaus ir midaus ik' norui duosiu;
Užsiauginsiu ūsus, kaip šluotas,
Kutas kepurės bus paauskuotas,
Ir tabakierka bus sidabrinė,
Keturi žirgai — tai bus gadynė!
Imsiu pačiutę, pirksiu karietą,
Kurioj važiuoti bus abiem vieta.
Pati nešioja marga jupele
Ir barnį kasdien su manim kelia:
Pons bara pačia, o poni patį —
Visur taip dedas' kas to nematė?!...
Ne . . . akmonu būti nenoriu,
Sunku išlikti čia žmogum doru.

IX.

Tepliorium' tapsiu. Tokį amatą
Namuose Dievo kiekviens pamato;
Nuteplinėsiu kareivius Rymo,

Kurie prie grabo Jėzuso rymo;
Su gražiais rūbais jie aprėdyti —
Iš ko tie rūbai — sunku atminti.
O kokios plunksnos, ką galvą rėdo!
Mėlynos, rausvos — nešiot' ne gėda.
Piktus kareivius išmalevojęs,
Visiems padirbsiu nors kreivas kojas,
Jogei kankino Jėzų senovėj',
Ant kreivų kojų tegul dar stovi!
Gera jiems už tai! Tepliorium' liksiu,
Už darbą savo visiems patiksiu;
Pirksiu teptuką, dažų visokių:
Raudonų, žalių ir dar kitokių;
Nuteplinėsiu mūsų kaimelių:
Griūtę, upę, pievą, kelelį,
Teip-gi bažnyčią — namelį seną,
Kur senis kunigs mūsų gyvena.
O pas bažnyčią krūvą berželių,
Apie varpnyčią būrį karvelių.
Viduryj' pievos išvesiu upę,
Ant skardų kalno krūmai sutupę.
Kiekviens žiūrėdams į mano darbą,
Poterius girdės, kad boba kalba,
Ir šunys loja ir moters baras.
Anapus upės regėti dvaras, —
Ant viršaus visko išaušęs rytas,
Ir veid's Marijos Mergės matytas.
Kudikį Jėzų ant rankų turi,
Ant vargų mūsų gailingai žiūri;
Visame rodo savo malonę:
Laimina mūsų ašarų klonį,
Mūsų gyvenimą, seną meldyklą,
Gyvulius, laukus irgi mokyklą:
Laimina lygiai kiekvieną žmogų,
Kurs gyvenimą veda patogų.

X.

Kada aš šiteip viens sau dumoju,
Štai su vėliavoms ulonai joja.
Ai, Dieve, Dieve! aš tokio žirgo
Kol gyvs nemačiau, — akise mirga.
Kaip tik paveikslą išmalevosiu,
Marš — su ulonais ir aš išjosiu.
Rūbas žibantis! . . . bet tai daikts menkas —
Čia man į galvą ne auksas renkas.
Ūsai bus didi! Geriaus už viską
Pelnyti garbę sau kareivišką . . .
Kad gavęs kryžių namon sugrįšiu —
Tai tėvus senus tad pradžiugįsiu!
Tėvelis verkia, motina kalba:
„Tai sūnus mano — senos pagalba!
Ant tokios puotos sukviesti tinka
Senus ir jaunos, visą aplinką.
Givasties verta tokia valanda!
Mažai ant svieto žmogus jų randa! . . .
Bet jeigu kardu ranką nusmogtų,
Perskeltų galvą — tai būtų koku!
Arba kad kartais (tai būt' nelaimė!)
Karštyje mūšio apimtų baimė,
Ir jei sląptomis pabėgti reiktų —
Šuniškais žodžiais visi iškeiktų;
Kaip tad į akis tėvui žiūrėčiau?
Tikrai iš gėdos numirt turėčiau!
Ne . . . noris ulonuos tarnaut nēr' gėdos:
Jie turi garbę ir puikiai rėdos,
Vienok daug vargo, visi tai mato —
Pasijieškosiu kito amato!

XI.

Kuom' dabar būsiu? Kad tik galėčiau,
Gūviu žmogumi tapti norėčiau;

Nelengva žmogum, sunku ulonui,
Ką dabar veikti? — Pastosiu ponu.
Talką muzikų liepsiu vadinti,
Iš molio butą puikų statyti.
Baudžiavą už tai aš jiems atleisiu,
Po taurę šnapso kožnam įleisiu.
Kad namus gražius man pastatytų,
Liepsiu privežti raudonų plytų.
Kuorą man toki tur įtaisyti,
Idant debesis juomi ganditi,
Bus lyg baidyklė, ką iš senovės
Žmonės nuog žvirblių gina daržoves.
Motina kartą kūlė pas poną,
Nunešiau pietų jai į uzboną.
O tame buvo dėl gaspadinės
Keletas šaukštų sriubos bulvinės.
Ponas, kurs buvo tad prie kulikų,
Pas savę po piet' manę paliko.
Paglostė galvą, ėmė už veido,
Į rūmus savo įeiti leido;
Kokia grožybė! Net ramu būti,
Ten minkšti suolai šilkais išsiūti!
Veidrodžiai kokie! tartum danguose,
Net savę visą pamatai juose!
Ant visų sienų paveikslai kabo,
Ir jie nemažai priduoja dabo;
Grindys kaip stiklo, o langai kokie!
Nė apsakyti žmogus nemoki!
Pas savę viską teip įtaisysiu:
Pinigų, tarnų prasimanysiu;
Ir pypkę ilgą per visą pėdą,
Karieta, arklius, gražų parėdą!
Išsimokinsiu tokio liežuvio,
Kokio mūsų kampe niekad nebuvo,
Ir gersiu alų, ką augštyn šauja,
Smagurius semsiu su visa sauja.

O jeigu tėvas atsilankytų,
Pas manę verkdams duonos prašytų,
Arba ir daugiau jei gėdos rasis,
Ateis apdriskęs brolis jaunasis —
Ant jų verkimo neatsiliepsiu,
Visus už durų išmesti liepsiu . .

XII.

Oi, ką aš pliauškiu, o Jėzau Pone!
Sušelpk Tu manę savo malone!
Tėveliai, broli! tą mislį vėjas
Suteikė mano galvai atėjęs.
Atleiskit kaltes! dėl šito grieko
Per dienas verksiu iš viso vieko;
Prie kunigėlio keliausiu tyčia,
Pagelbos melsiu pas spaviednyčią.
Tegul nemyli nieks tokio vaiko
Ir neapkantoj kiekvienas laiko;
Šitokios mintys — darbas šėtono —
Baisus dėl manęs yr' būvis pono!
Pragare už tai reiks ašaroti
Ir dar Lozoribus giesmę giedoti.
Velyk už mokslą gautą naudingai,
Mylėsiu brolius savo širdingai,
Broliu prasčioku tik būti noriu:
Aš jiems pripirksiu elementorių,
Tai tada pagirs manę susėjęs
Kunigas, mūsų sens geradėjas!
Miela bus girdėt žodžius patogius:
„Mano sūneli, gers esi žmogus.
„Eik laimink' savo gimtinę vietą,
„Eik gražiai arti, mokinti svieto;
„Eik su spateliu, vaduok motiną,
„Kuri darželyj borus sodina,
„Darželį kasdams, su ja kalbėkie,

„Sėklą šviesybės širdy pasėkie:
„Šis laikas — tavo dienos gražiausios,
„Eik vardan Tėvo, Sūnaus ir Dvasios.“
Tai ir nubėgsiu — bus daug linksmybės:
Kunigas nupirks sėklą šviesybės,
O ji pasėta į dirvą gerą —
Pons Dievs ne Rimša — laimingai dera:
Dievas duos lietu, šilumą brangią . . .
Išaugs varpelės net į padangę.
Iš mano mokslo sulaukę nauda,
Motina, tėvas džiaugsmingai rauda.
Kas-gi tą visą naudą pramano?
Tai mano mokslas, tai knygos mano.
Vos-vos neteko veltai pražūti:
Ponu, ulonu norėjau būti;
Bet, rodos, visiems geriaus patiksiu,
Artoju liksiu.

Gražioji.

Vis labiausiai temsta, pučia siaurus vėjas,
O pilkos miglos žemyn nusileido,
Mėnuo, tarp juodų debesų įėjęs,
Ne visą rodė šviesų savo veidą;
Pasaulė rodės lyg skliautuotas butas,
Dangus taip skliautas, judantis o drūtas,
Mėnuo kaip langas — kur dieną išleido.
Rumai ant pečių kalno Naujapilies
Nuo šviesaus mėnulio spindulių žibėjo;
Ant gelsvų smilčių ir ant volų pilies
Šešėliai tartum milžinai gulėjo;
Tartum į griovį jų dalis įgrūsta,
Kur senas vanduo ir pelėsiai pūsta.
Miestas ir pilis seniai jau miegojo,
Nes tiktai sargai ant bokšto ir volo
Šaukdami gandas savo atkartojo;
Bet štai ten lauke regėt kas ištolo,
Tartum lyg kokie šešėliai ten mirga!...
Bet ne!... tai žmonės, — reiktų garsą duoti,
Artinas greitai, — turbūt jie ant žirgų.
Parėdai žiba, turi būt šarvuoti.
Sužvengė žirgai, žemė sudundėjo:
Trys tai kareiviai į pilį keliavo.

Pirmas, kurs rūbą gražiausią turėjo,
Ant skaishtarinės trūbos uždūdavo ...
Ir antrą kartą, o paskui ir trečią ...
Sargai nuo bokšto ant rago atsako;
Sučerškė vartai, idant įleist svečią.
Ir tiltą sunkų suvėrė ant tako.
Ant šauksmo sargai, tartum susitarę,
Subėgo, nes nor matyt atėjūnus:
Ginkluoti, reget, kad rengias į karę:
Ir dėlto šarvai dengia jų kūnus,
Ant baltos skraistės viens kryžių tur juoda,
Ir ant krūtinės kryžius Jėzaus Pono;
Ant pečių trūba, kuria gandą duoda;
O raguotinė ir kardas prie šono.
Lietuviai tuoju vokietį pažino
Ir taip viens kitam tyčiodamies sako:
„Ko tie šuns pusės čion atsidangino?
„Riebūs, nės kasdien kraują Prūsų laka.
„Kad tik nebūtų daugiaus liūdiniku,
„Stumčiau į griovį, priėjęs ištyko;
„Arba su kumščia nulenksčiau jam sprandą!“
Vokietis tyli, tik dantis sukando, —
Mat nieks iš sargų pilies netikėjo,
Kad tas vokietis mūsiškai mokėjo.
„Ar namie kunigs?“ — „Nemie, bet šiam laike
Yra pervėlu apie jus duot žinią,
Būtumėt, geriaus, ik-ryt susilaiķę.“
— „Ik-ryt? negal būt! Vartus atrakinę,
— Turit apsakyt mūs pasiuntinystę,
— Ką matot, girdit, viską apsakyste.
— Teisybė—vėlu, antri gaidžiai gieda;
— Bet štai jums ženklas - imkit mano žiedą:
— Kaip tik Litauras pamatys šią žymę,
— Supras, ko norim ir kur esam gimę.“

Tyla aplinkui — visus miegas drūtas
Apėmė, nes jau pusnaktis praėjo,
Tiktai per langą, kur kunigo butas,
Žiburys silpnas, kaip žvaigždė žibėjo.
Vakar atlankė toli Gudų salį —
Dievs žin, be miego kaip jis iškęst gali.
Juk jis nemiega. Bet ką dabar daro?
Siuntė patirti tarnų visą būrį,
Argi ir vėl jis rengiasi į karą?
Ineit į butą nieks drąsos neturi,
Kryžiokas keikė, bet tuo pats išvydo,
Kad jam tiek paded, kaip pūtimas vėjo...
Liepė ant galo prikelti Rimvydą,
Kurs viens pas poną nueiti galėjo.
Išmintings rodoj, smarkus laike karo,
Jį kunigs šaukia vietininku savo.
Jis vienas žino, ką Litauras daro,
Ir vienas valią pas jį įeit gavo.
Bute jo tamsu — negėsdams ant stalo
Žiburys silpnas vos-vos tik liepsnojo;
Po butą vaikščio iš galo į galą.
Sėdos prie stalo ir užsidūmojo;
Klausė, kaip Rimvyds kryžiokų nemyli,
Matyt, kad pyksta, bet kaip žemė tyli.
Dūsauja, blanksta, o veidas jo rodo,
Kad jam kalbėjims tokis nusibodo.
Priejęs prie lempos nor pataisyt knatą,
Neva jį taiso, o suvis gadina.
Knatą ištūmė, tartum to nemato —
Gal būt jis tyčia šviesą užgesino.
Sunku nutildyt vidurines kares
Ir tuomet veidą parodyt malonų.
Nenor kad ispėt, ką yra nutaręs,
Tarnas galėtų iš išvaizdos pono.
Rimvydo klausė, bet pats nišsireiškia,
O kad pro langą išpalengvoėjo.

Šviesoj mėnulio matyt buvo aiškiai,
Kokią jis kovą pats savyj' kentėjo.
Sukastos lūpos, o akys žaibavo,
Pikts veidas blanko, tai vėl raudonavo.
Rimvydui duris užrakinti liepia;
O pats į kampa buto atsitraukęs,
Sėdos ir tokiais žodžiais atsiliepia,
Neva su juokais, bet-gi susiraukęs:
„Pats man tą žinią parnešei, Rimvyde,
Kad mus' ponas, garbingas Vytautas
Man dovanoti žadėjo jug Lydą.
Ar gi aš galiu čia būti prigautas?
Jo visas žemes, ką per giminystą
Pačios man prigul, jis man pripažįsta“...
— „Tiesa, kunige.“ — „Dėlto mums pritinka
Dovanas pono apimti su goda,
Tuoju išnešti vėliavą į rinką,
Nės jau man laukti toliaus nusibodo.
— Kur yra šaukliai? Tegul dabar nakty'
Čina ant rinkos ir į kuopą stoja,
Visiems apšaukia, kad čia tur sukakti,
Ir šitą žinią toliai atkartoja,
Koliai kareiviai pabusta pilėje,
Kiekvienas tegul šarvais apsidengia.
Lankus ir kardus gerai apžiūrėję,
Tegul jie esti karan pasirengę.
Maisto tiek imkit (persergėt kiekvieną)
Kad jam ištektų nors per visą dieną.
Tie, kurie žirgus į pievas išvarė,
Tegul tuo parvaro ir taisos į karę.
Kaip tik nuo grabo Mindaugo iš ryto
Spinduliai saulės šešėlius nutrauktų,
Kad karūmenė dailiai sutaisyta
Ant Lydos kelio manęs linksmi lauktų“.—
Teip sakė Kunigs. Tiesa, žodžiai jojo
Paprastą būdą karės atkartojo.

Bet kam liepia rengtis per naktį kiaurą?
Niekad teip pikta nematė Litaurą!
Nors smarkiai kalba, bet ans jį žinojo
Ir klausė, kaip šis kalbėjo ir pyko,
Jautė, kad žodžių daugumas burnoje
Ar tai iš baimės, ar iš gėdos nyko.
Drebantis balsas ir kalba neaiški
Manding nelabą dėl Lietuvos reiškia.
Nutilo kunigs, tarytum jis laukia,
Idant Rimvydas išeitų iš buto.
Bet Rimvyds sėdi, dūmas toliaus traukia,
Nuo visų žinių jo jausmai sukruto,
Ir kada viską galvoj' sverti ima,
Litauro baisų išpėjo ryžima.
Bet ką-gi veikti? Litauras jug jaunas,
Ant kito mažai jis patarmės žiūri,
Sąstata galvoj' jojo greitai kraunas,
Paslėptas mintis visados jis turi.
Jau ant ko ryžos — dovanai jį drausti.
Jis tyčia daro — tartum nor pabausti.
Bet-gi Rimvydas, pirmas patarėjas,
Lietuvoj' vyras viens iš parinktųjų,
Būtų nemaža gėdos apturėjęs,
Jeigu daleistų kovą tarp savųjų.
Patart, ar tylėt, galvoj' mąstys pynės,
Bet ryžos drausti dėl labo tėvynės.
„Kunige mūsų! vesk mus kur tau tinka,
Žmonių, nei arklių nebus pas mus stoka,
Pasakyk tiktai, į kuria aplinką;
Kareiviai tavo parodys, ką moka.
O Rimvyds tarp jų nebus paskutinis.
Bet-gi, o pone, reik skyrių daryti
Tarpo kareivių tavo — prastų minės
Ir vyrų, ką gal daugiaus išmąnyti.
Ir tėvas tavo mėgo pats dūmoti

Ir paslėptinai sąstatas viens dėjo,
Bet ik ryžosi į karę kur joti,
Su savo vyrais vis pasikalbėjo.“ *)

Trys Budriai.

Budrius, tris sūnus gūvius, smarkius kaip pats,
— Pašaukęs, tokią žinią suteikia: [Lietuvius,
Pasišerkit žirgelius, sutaisykit baltelius,
Kardą ir durklą galasti reikia, —
Sako, Vilniuj sutarę kunigaikščiai vest karę
Vėl su kaimynais iš trijų šonų:
Algirds užklups Gudiją, Skirgailius gi Lenkiją,
O Keistutis užpuls ant Tautonų.
Esat sveiki, dužoti, — prider' į karę joti,
Tegul Dievas jus gina, vaikeliai!
Aš namiej likt rengiuosi, tikt jums patarmę
Trys esat — trejopą turite kelią: [duosiu,
Vienam iš trijų brolių reikia eit ant Maskolių,
Ten pas Ilmenį į Pilį-Naują. —
Man sabalų brangiųjų pergabens jis nuo jų
Ir pinigų dar nors kokią saują.
Antras iš jų' tur būti pas kunigą Keistutį,
Idant Vokiečius bjaurius kapotų:
Tas, tikiuosi, iš karo pargabęs man gintaro
Ir deimantais išpuoštų arnotų.
Su Skirgailium trečiasis tegul Lenkijoje rasis:
Nors ten žmonės pavargę gyvena,
Bet man dėlei atminklo parveš plieninį ginklą

*) Šias eilias rašė sirgdamas prieš mirtį.

Ir marčią man tegul pargabena.
Nes Lenkija merginų daugel gražių augina —
Kaip rožės skaisčios, meilios, linksmutės;
O akutės jų tartum žvaigždutės.
Prieš metų pusiaušimtį, kad pačią geidžiau imti,
Parvedžiau mergą, tartum leliją;
Nors ji anam jau sviete, bet man širdį vis knieta,
Kada ant minčių atein' Lenkija.“
Budrius juos pamokino, ant kelio palaimino,
O jie — ginklus į ranką — ir joja . . .
Ruduo, žiema artinas, negrižt nė viens vaiki-
Rasi pražuvo visi kovoje. [nas —
Kad senis taip dūmoja, štai viens sūnus parjoja,
Ir po skraiste kas-žin ką laiko.
— Tai tu turi gurbutį — ten pinigai gal būti?
— Ne, tėvai — marti dėl tavo vaiko!“
Vos tikt puota nustojo, antras sūnus parjojo —
Ir tas po skraiste kas-žin ką gina.
— Sūnau, grįžti iš karo, parvežei man gintaro?
— Tai lenkė, tėvai, mano mergina!“
Vos linksmybės nustojo, štai ir trečias parjojo,
Po skraiste punda koki ten laiko,
Tėvs neklausė jau trečio, tikt pakviest liepė
Ant svodbos savo jauniausio vaiko. [svečią

Tėvo sugrįžimas.

(Vertimas iš vokiečių kalbos).

— „Mieli vaikeliai, jūs už miesto vartų

„Pas kryžių šventą nubėgkit’;

„Maldingai visi suklaupkite kartu

„Ir poterėlių kalbėkit’.

„Tėtis negrįžta, jau devintas rytas —

„Kas-žin’, ar gyvas, ar sveikas:

„Užtvino upė, tiltas suardytas,

„Žmogžudžių girioj’ titveikas“.

Vaikai išgirdę mamos paliepimą,

Viešpaties bėgo prašyti,

Gražiai suklaupę poteriauti ima,

Kad teiktus tėtį gražinti.

Bučiuoja žemę, paskui Dievo kojas,

Akeles į viršų kelia;

Maldingai visi pirmiausiai žegnojas’

Ir praded’ šventą maldele: —

Tuojaus: Tėve mūsų, ir Sveiką ir Tikiu,

Dešimt’s Dievo ir Karunką.

Kad poterėlius sukalbėjo sykiu,

Knygele atvožt’ netrunka.

Ir litanią giedoti pradėjo,

(Iš tolo buvo girdėti)

„Susimilk Dieve!“ graudingai kalbėjo,

„Susimilk, gražink mums tėti!“
Tik štai subraškėjo, dirstelė į šalį,
Vežimą vaikai pažino,
Bėga pasveikint', kiek tik kuris gali,
Ant kaklo tėvui užsikabino.
Prekėjas džiaugdams apsiverkė gailiai—
Vaikus pradėjo raminti.
„Ar sveiki vaikai? Ar elgiatės daliai?
— Ar sveika jūsų mamytė?
Tetukė ar sveika? Kas gero girdėti?
O šia lauktuvių vaikeliai. —
Viens klausia, kits rėkia, nei susišnekėti,
Taip visi džiaugias ant kelio.
— „Važiuokit, tarnai, jus prie mano rūmų,
„Ik miestui varsnos tik liko —
„Męs pėkšti eisim!“ Bet tik štai iš krūmų
Išsoko dvylika plėšikų!
Barzdos jų ilgos, ūsai pastatyti,
Kaip vilkų akys žibėjo.
Prie šonų kardai ir peiliai matyti,
Rankose lazdas turėjo.
Suriko vaikai ir baisiai nublanko,
Prie tėvo glaudžias nelaimėj'
Ir tarnai dreba, nes žmogžudžių rankoj'
Drąsumą atėmė baimė.
— „Imkite turta, ką guli ant ratų,
„Ką norit, ką kas įmano,
„Tik nedarykit iš vaikų siratų,
O našle pačiutę mano!“
Neklauso gauja: keletas vežimą
Ir lobį visą jau ardo.
„Pinigus duokie!“—kiti rėkti ima
Ir tuojaus griebia už kardo.
„Paliaukit“, tarė vyresnis žmogžudis,
„Neimkit lobio prekėjo —

„Keliauk sau žmogau, nieks tavęs nejudins.“
Ir tėvs su vaikais nuėjo.
Pamatus prekėjas, kad gyvas išliko,
Dėkavo' puolęs ant kelių;
— „Nėr už ką“, tarė, „tavę nuo plėšiko
Apginė maldos vaikelių;
Vaikai padarė, kad tu grįžti gyvas,
Ir turtas tavo nežuvo.
Dėl ko ir kaip-gi stojos' šitas dyvas,
Klausyk, prekėji, kaip buvo:
Seniai mes apie turtingą prekėją
Būdami mieste girdėjom,
Kad jis šiuom keliu tankiai važinėja,
Dėlto jo laukti atėjom.
Atvykom šiandien—klausau iš tankumo
Ir girdžiu vaikų verkimą;
Iš pradžių juokiaus' iš jų maldingumo,
Bet manę baimė apima.
Tėvynę savo turėjau atminti,
Iš rankų išpuolė peiliai.
Aš turiu pačią ir sūnų mažytį
Ir manęs laukia jie meiliai.
Važiuok sav prekėji į savo rūmus,
Vaikai pas kryžių atbėgkit',
Kada keliausit' pro šituosius krūmus,
Už mano dušią dusekit“.

Vilkas - piemuo.

Lisdams alkans vilks per krūmus
Mato toli, kaip per dūmus,
Guli eikštėj' avių krūva;
Bet kur piemuo, kur jo šuva?

Tie labiausiai jamui rūpi:
Eina artyn, stoja, tūpia!
Dumodamas, ką daryti,
Idant kailį išlaikyti;
Nės ne syki nuo jų ginklo
Nešė ženklus ant paminklo,
Kuriuos, užpults nuo jų, gavo
Eidams avių krimst, kaip savo.
Kad nekėstų toliaus bado,
Tokį tarpą jis išrado:
Kad prie gimto sau vikrumo
Griebties lapės reik gudrumo;
Išpuol avis neblaškyti
Geriaus ramiai jas ganyti.
Ir palengva vis kas dieną
Krimsti iš eilios po vieną. —
Gárdūs kąsniai! lab patiko.
Ruošties ant to greit suniko.
Žengia lengvai ir per džiaugsmą
Jau užmiršo šonų skausmą.
Kad pribuvo prie jų arti,
Dairės' aplink, akis vartė,
Ir sustojo,—šuo neloja:
Avių niekas nedaboja.
Pagal šėkštą piemuo miega,
Neatokiai gul sermėga;
Už dilginio tenai kupsto
Guli šuva ir tas snupsto,
Avys visos snūdinėja,
Susigrūdo, pukštinėja.
Negal josios pamatyti,
Kad tur vilkas jas ganyti.
Brangus laikas, nér ko laukti
Ir valandas tuščiai traukti.
Tuo sermėgą apsivilko
Ir kepurę piemens pilką;

Dairos aplink—mat „patogus
Vilku būdams esmi žmogus.
Kožnas matas neužgintų,
Manę žmogum pavadintų;
Prie to netrunk nėi išminties,
Kad tuo avis toliaus ginties
Ir nuošaliai jas ganyti,
Pagal norą joms valdyti.
Bet kaip ginti, o tylėti?
Reik kaip žmogus prakalbėti“.
Leidžia balsą, ima šaukti,
Kaipo vilkas, storai kaukti.
Bunda piemuo, akis varto,
Bunda šuva su juo kartu.
Abu kėlę tuojaus bėga:
Piemuo atimt nor sermėga,
Tuomi tarpu lazda kloja,
Šuva drasko kudlas koja;
Abu vilką tuojaus rita,
Kaip įmano, viens už kito.
Vilkas rangos, nepabėga,
Painioj' kojas jam sermėga.
Bet ant galo išsimovė—
Švyst! kaip žaibas tuoj' nušovė.
Kuoš per kauprą, kur yr krūmai
Ir įpuolęs į juos ūmai
Vos tik kvapą gal atgauti,
Teip skudrumą lazdos jautė.
Norint kinkos apdraskytos,
Šonų kudlos išvartytos,
Čion šlubuoti tik pradėjo,
Jautė skausmą, bet riedėjo.
Toli, toli, kad nusprūdo
Bais pailsęs vos tik juda.
Tad sustojęs tik drebėjo,
Verkdams graudžiai teip kalbėjo:

Ak tu dūda! ak beproti!
Kuo norėjai tu pastoti?
Avių troškai lab ganyti
Ir palengva jas naikyti;
Parūpėjo būti žmogum
Ir sermėgoj jo patogum.
Ilgijai tai per vikrumą
Ir per lapės tą gudrumą.
Bet tas balsas kaipo vilko,
Iš to viso greit išvilko,
Ir parodė, kuomi esi
O tikėjais pelną vesi! —

Teip ne vienas prisigavo,
Kuris griebės ne už savo.

Vilku gimei, vilku ir būk
Savo kaily gyvenk ir žūk.

Vakarinė dainelė.

(Versta iš lenkiško „Pieśń wieczorna“).

Temsta dienele, skamba dainelė,
Tegul jos aidas ten plaukia,
Kur mūsų bute sena močiutė
Su vakariene mus laukia.

*

*

*

Šventės sulaukę nedirbsim lauke,
Te javai noksta, liuliuoja;
Tegul vėjelis, tegul žiogelis,
Tegul vyturiuks dainuoja.

Baigias kelelis, arti namelis
Linksmín' širdele kiekviena,
Bet ten motina paklaust ketina,
Kiek mės pripjovėm per dieną.

* * *

Močiut' aš menka, galės netenka,
Gaila vaidelio man balto,
Darbą mums lauke lytus nutraukė,
Ir mano mintis nekalta.

Skendinys.

Parbėgo vaikai iš lauko,
Išsigandę šaukia: Tėti!
Tėti! Upėj lavons plauko,
Tik tu eikie pažiūrėti!
— „Na, nerėkit jįs galgonai!“
Vaikams liepia tėvs nutilti:
Bus kitokie jums lavonai,
Kaip pradėsiu kailį pilti!
Žinau preki šio dalyko:
Seniai galva jau pabalo —
Jau man sūdai išipyko:
Pradėk su jais — tai nér galo!
— „Kur lavonas?“ „Čia tėvuli!“
Tiesa; upėj prie karklyno
Numirėlis baisus guli
Arti kranto, ant smiltyno;
Kūnas bjauriai sudraskytas,
Mėlynuoja ir sutino.
Ar vargdienis sukankytas,

Vargus savo paskandino?
Gal prigėrė sens žuvėjas,
Rasi girtas jauns vaikinas,
Ar turtingas koks prekėjas —
Kas jį žino kaip vadinas!
Žvejas buvo pikto būdo:
Galvą krato, kaktą rauko,
Upėn kūną vėl įgrūdo,
Kad išplauktų iš jo lauko;
Neveizdėdams į jo ronas
Irklų kūną pastūmėjo,
Ir vėl nuplaukė lavonas,
O žvejys namon nuėjo.
Kas tai būtų? Šia koks dyvas:
Tartum buvo oras tykas,
Tarpe bangų rodos gyvas
Ilgai vartės nabašnikas.
Tada žvejys vaikams tarė:
— „Jeigu niekam nesakysit,
Kas čia šendien pasidarė,
Po ragaiši užpelnysit!“
Naktyje audra ištiko:
Upė bangavo nuo vėjo;
Vėliai grinčioje muziko
Balanėlė dar žibėjo.
Miega pati ir vaikučiai,
O žuvėjas mezga maršką;
Štai jis girdi: vėjas pučia,
Ir už lango kas ten barška.
„Kas tenai?“ — „Ileisk sušilti.“ —
„Ar apvogti turi viltį?“
„Tavę sėbrai gal paliko?“
„Koks čia velnias nakty trankos?“
Teip supykęs senis tarė,
Nors iš baimės dreba rankos,
Bet jis langą atidarė.

Mėnuo ant dangaus žibėjo.
Ką jis regi? Stov nuogalis
Nuo barzdos vanduo varvėjo,
Kūns sutinęs ir pabalęs.
Biauru žiūrėt į tą kūną:
Rankos žemyn nusileido,
Vėžiai isisegę tūno
Ant krūtinės ir ant veido.
Langą užtrenkė žuvėjas
Ir suriko jį pažinęs:
— „Būtum skradžiais tu nuėjęs,
Ne taip manę išgązdinęs“ —
Užė galvoje žuvėjo,
Nors žegnojos porą kartu;
Bet lavons per nakt bildėjo
Tai po langu, tai prie vartų.
Yr tarp žmonių padavimas,
Kad lavonas pas žuvėją
Dievas žino iš kur imas,
Kasmets kartą vakštinėja:
Jau tą dieną kila vėjas,
Nakty audra medžius varto
Ir baldosi jis, atėjęs,
Tai po langu, tai prie vartų. —

Bitė ir šlapys.

Tegul niekad silpnas ant drūto nešoka!
Didžiavosi bitė, jogei gelti moka:
Pamačiusi šlapį, kur per pievąėjo,
Nors arti jo buvo, ant jos nežiūrėjo,
Supykus' įgylė jam iš viso vieko.
Bet ką-gi ji pelnė? Ans nejuto nieko,
Nors į pečius smarkiai jam įkando —
Ji pražuvo, o šlapinui neliko nė rando.

Kur geriaus?

Kartą kurtas pabėgo girion nuo medėjo,
Nės jam rodės, kad permaž' pons jį temylėjo;
O išalkęs, išvargęs tapo tarnu vilko,
Kuriam zuikius ir stirnas, kaip galėdams, vilko,
Bet kas iš to? Norint jis rūpinos per dienas,
Ką pagavo, tai anas vis suėdė vienas.
„Aa!—tarė tada šuo,—grįšiu pas medėją:
Nors jis baudė ir mušė, bet ir papenėjo.“

Atsieina teip ir mums ant šio margo svieto:
Kur mūsų nėra, tai rodos ten geriausia vieta!

Zuikys ant medžioklės.

Kartą girioj' susirinko
Daugel žvėrių iš aplinko.
Rėkia, staugia, kaukia, pleška,
Mat pagausią jie sau meška.
Lokiui réksmas nepamėgo,
Tuoį iš girios jis išbėgo.
Kas-gi junt'nelaimę savo?
Vargšą lauke tuo pagavo.
Jau pabaigę šitą bėdą,
Mėsos kąsnį kiekviens ėda.
Štai ir kiškis atšokavo,
Ir tas meškos graužia ausį.
„O tu, žvairy, ar tai tavo?!
Nėjai gaudyt – tai negausi!“
Teip kiškelį žvėrys barė
Ir su gėda šalyn varė.
„Na tai, broliai, esat kokie!
Aš iš girios baidžiau lokį!“
Kada zuikys šiteip sako,
Visi juokias: ka, ka, ka, ka!

Bet pagyruns teip patiko,
Kad jam kašnis ausies liko.

Lapė ir liūtas.

Lapė liūtą kaip sutiko,
Vos iš baimės gyva liko:
Baisiai dreba, visa kruta,
Bėga slėptis, kaip tik drūta.
Antrą kartą jau jai liūtas
Neišrodė teipo drūtas.
Ant jo stačiai pažiūrėjo
Ir jau suvis nedrebėjo.
Radus liūtą syki trečią,
Pasveikino jį kaip svečią,
Drąsiai jį prie jo priėjo,
Iki norui pašnekėjo.
Ir mės tankiai akis statom,
Nežinomą kaip pamatom,
Bet, patyrę, ką jis gali,
Metam baimę tuo į šalį.

Žuvytė.

Radus slieką upėje, mažiukė žuvytė
Gailėjosi širdingai, kad negal' praryti.
Pasitraukė į šalį, pamačius lydeką,
Kuriai sliekas, o su juom' ir meškerė teko.
Regėdama žuvytė, kaip galėj' pražūti,
„Gerai, tarė, kaip kada ir mažytei būti.“

Arkliai.

Arkliai vieną šaltą dieną
Sunkiai vežė namon šieną;

Tada viens kalbėti ima:
„Reik į balą verst vežimą“
Kaip tik tarė,
Teip padarė.
Bet kas iš to jiems išėjo!
Šlapią šieną vilkt reikėjo,
O pakol šiens neišdžiūvo,
Suvis nėdę jie jie buvo.
Kas nedarba, mielas vaike,
Tam nė duonos duot nereikia.

Sugėdinta lapė.

Lapė, pro gričią bėgdama iš ryto,
Pamatė dešrą augštai pakabiną, —
Sustojo, vuosto — nežin', ką daryti:
Pusryčiai puikūs, bet kaip juos įgyti?
Laižos kūmutė, šėip ir teip dūmoja,
Vuodegą vizgin', tai stiebias ant kojų;
Bet tai negelbi — nabagė net rauda ...
Gaila palikti, tokią radus naudą!
Ilgai stovėjo ir cypė iš bado,
Bet pasiekt dešrą būdo neatrado, —
Tad' tarė supykus, užslėpdama gėdą:
— Tai pančiai karo—šuo tegul juos ėda!

Lapė ir vilkas.

Kas už nieką nuo mūsų liko,
Duodam kitiems be skatiko;
Bet jei prašo daigtą gera,
Duot ar neduot — kiekviens dera.

* * *

Lapė, žasį pasivogus,
Išlindo į karklyną,
Kad nerastų josios žmogus,

Ja užkasė į smiltyną:
Bet visai jau vakars stojo,
Toli bėgti jai į girią, —
Ji šiene pasikavojo;
Visi tyli lyg išmirę,
Tik štai vilkas, kurs per dieną
Visą nieko nelaimejo,
Naktin bėgo gult į šieną, —
Pasislėpti nors nuo vėjo.
Čia bemiegant randa lapę:
— „Tai tu, kūma, kokis dyvas!
Ak, sušildyk manę šlapia —
Aš sušalęs, ką-tik gyvas! . .
A, kaip minkšta čia ant šieno,
Rodos tyčia mums paklota!
Bet aš alkans, ar nors vieno
Neturi tu mėsos šmoto?“
— „Ak, kūmuti! kur aš gausiu?
Sunkų męs sulaukėm čėsa!
Rasi naktį ką sugausiu —
Tau pačėdysiu tą mėsą.
Ak, vargdienis tu, kūmuti,
Tai dalis-gi tavo juoda!
Imk nors šieno į snukutį.“
(Bet mėsos ji jam neduoda!)
Vilks patyčias tas suprato —
Atsiduso, sumurmėjo;
Bet jis alkti nepaprato —
Vėl nubėgo sav ant vėjo.

Varna ir lapė.

Daugel karų jau mokino svieta,
Jog viltvylybė yr' tai griekas,
Bet mokslas be naudos vis liekas —
Vis viltvylys širdyje randa vieta.

*

Varna, stipdama iš bado,
Nežinia, kur sūrį rado.
Tuo su džiaugsmu (nors vogt gėda)
Sav ant eglės atsisėda.
Visas sūris—tai ne baikos!
Dėlto lesti jį jau taikos,
Tik smagina savo snapą
Ir ragauja gardų kvapą.
Kas nelaimę ispėt gali?
Teko lapei bėgt pro šalį;
Kvapas nosin jaijai dūrė —
Tuo į viršų jį žiūri:
Varna sūrį lesti žada —
Nuvarysiant savo bada!
Lapė ėmė tuoj' dūmoti,
Kaip tą sūrį išvilioti.
Tuo prie medžio ji priėjo,
Saldžias žodžiais prakalbėjo:
— „Kokis kaklas, kokios akys,
Kas grožybę jų apsakys!
Kokios plunksnos, kas per snapas!
Balsas—tartum rožių kvapas!
Jei giedoti tiktai moki,—
Visam sviete neras tokį!
Už karalių paukščių stosi,
Jei tik dailiai pagiedosi!“
Varna šituos žodžius girdi,
Ir kiekvieną ded' į širdį;
Kad įgyti stono mainą,
Ji pradėjo savo dainą:
Pasistiebė dar ant kojų,
Gražiai sparnus sukilnojo,
Karktelėjo, kiek galėjo —
Sūris lapei nupleškėjo.

Keleiviai ir šunys.

Per kaimą sutemus keleiviai duėjo
 Ir meiliai tarp savęs patyka kalbėjo,
 Tik štai iš po vartų sulojo šunytis,
 Pamatė keleivius ir ėmė juos vytis. —
 Ir antras ir trečias išbėgo ant kelio;
 Ir taip susirinkę lojo ant žmogelių. —
 Jau akmeniu mesti keleivis viens taikė,
 Bet antras jo sėbras jam ranką sulaukė:
 „Et, broli, palaukie, ar gali tikėti,
 Kad akmeniu šunį priversi tylėti!
 Keliaukime mudu, nusibos jiems loti,
 Matys, jog nebijom, ir turės nustoti!“
 Teisybę pasakė: vos varsnas nuėjo,
 Jau šunys mažumą nutilti pradėjo;
 Kad prieteliai verstą koki nukeliavo,
 Jau šunys gulėjo visi namuos savo.
 Žmogeli! jei tavo yr' sąžinė gryna,
 Nepaisyk, kad šlovę tau plėšo kaimynai,
 Teisingu keliu eik — žinokie, jog paikas,
 Nors loja — nustoja, kaip pereina laikas.

Varna ir kodis.

Vargšė varna gaišo kartą nuo troškimo,
 Bet vandens kodį rado ant arimo, —
 Kodį tą užmiršo ant lauko artojas;
 Tuo su džiaugsmu varna prie jo greitai stoja.
 Bet ir vėl nelaimė! nors vandens ik-valiai,
 Tik kodis nepilnas, o pasiekt negali.
 Tada varna savo gudrumą parodė:
 Susirinkus primetė akmenų į kodį.
 Vanduo pasikėlė iki viršui indo,
 Ir varna atsigėrė, kiek tik į ją lindo.
 Koks šioj sekmėje mokslas tav' yr', vaike?
 Jog gudrumą žmogui visur turėt reikia:

Norint darbs nelengvas, bet jei susiprasi,
Tikrai jį bedirbdams suvis lengvą rasi.

Godus šuo.

Senukai mums sako, mokina kasdieną:

Jei rasi du zuikiu, tai vykie tik vieną;

O jei į abudu sykiu tu iššausi —

Tikrai už godumą nė vieno negausi.

Per lieptą sav ėjo šunytis su mėsa,

O saulė lyg tyčia pražibo tą čėsą;

Šuo savo šešėlių vandenį pamatė,

Labai jis stebėjos, akis tuo pastatė;

Kaip žaibas jis šoko lyg tartum be proto, —

Atimti iš kito mėsos antrą šmotą.

Vienok čia nelaimė! jis norint panėrė,

Bet antrojo kašnio mėsos nenutvėrė;

Vandens jis teip šalto didei nusigando,

Kad snukį atvėrė — šmots savas nuskendo.

Liūtas ir vilkas.

Sens liūtas, pagavęs sav ėdė ėruką.

Čia mažas šunytis prie stalo pribėgo,

Nuo liūto kašnelį nustvėręs mažiuką,

Gardžiai jį suėdė — labai jam pamėgo.

Gyvulių karalius dėl šito dalyko,

Ant paiko šunelio suvis nesupyko.

Regėdams tai vilkas, kad toks lėtas liūtas,

Dūmojo, jog anas suvisai nedrūtas.

Teip sav padūmojęs, neilgai jis truko —

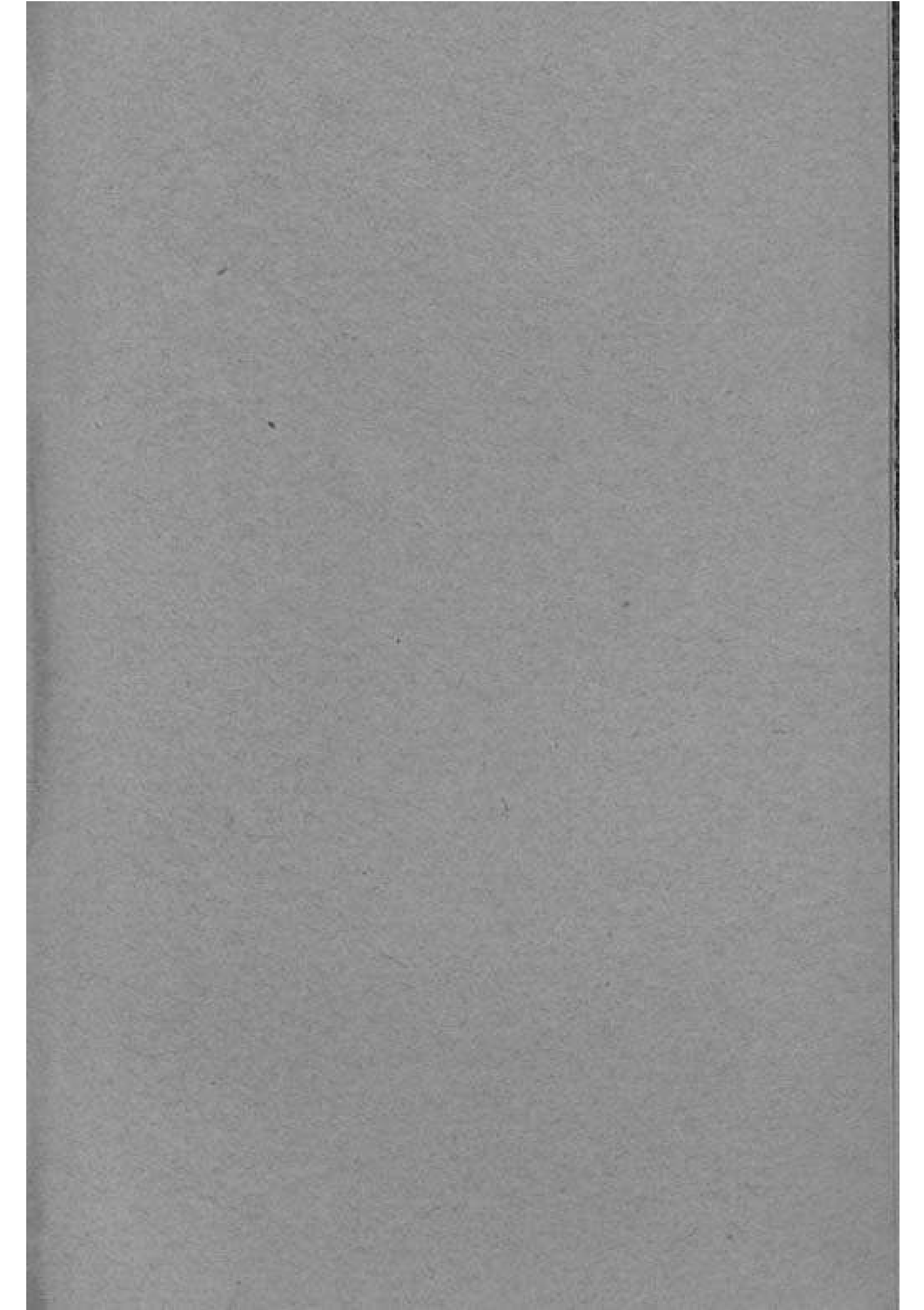
Ir liūtui ištraukė net pusę ėruko.

Bet liūts jį sudraskė, jam šiteip tarydams:

„Apsirikai, manę už silpną laikydams:

Sunytis yr mažas, o tu jau ne vaikas —

Kentėk dabar už tai, jog senas, o paikas.“

314

224

**Marljampolės Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka**

000051720

8382-2
K A-141

